

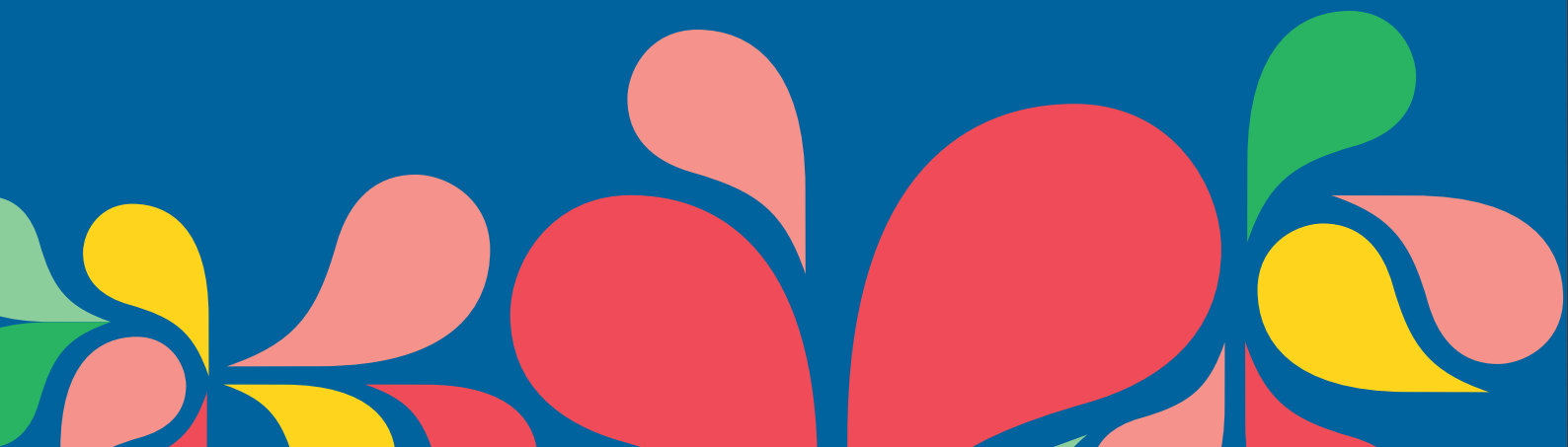
Vänersborgs kommun

Omvärldsanalys 2024-2026

Innehållsförteckning

Inledning	3
Övergripande förändringskrafter i omvärlden	4
Globalisering	4
Demografi	4
Värderingar	4
Klimatförändringar	4
Teknik	5
Trender som påverkar det kommunala uppdraget	7
Prioriterade trender för Vänersborgs kommun	10
Ökat behov av livslångt lärande	10
Användarna driver teknisk utveckling	11
Ökad polarisering och utsatthet	12
Komplexa samhällsutmaningar kräver nya arbetsätt	12
Källor	14
Bilaga 1	
Befolkningsutveckling och befolkningsprognos	16
Befolkningsutveckling.....	16
Folkökningens komponenter	17
Befolkningsprognosen i Vänersborg enligt Statistiska Centralbyrån	19
Bilaga 2	
Nulägesbeskrivning för Vänersborgs kommun	23
Ekonomiska förutsättningar.....	29
Beskrivning av arbetsgången.....	32

Inledning

Vänerns kommun –
attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet

Vänerns kommun gör årligen en omvärldsanalys. Globala, övergripande förändringskrafter och trender och tendenser i omvärlden som förändrar beteenden, vanor och behov hos befolkningen analyseras och relateras till Vänerns kommun som territorium och organisation.

Omvärldsanalysen är ett sätt att förbereda kommunorganisationen på vilka utmaningar och möjligheter som inom överskådlig tid kan komma och påverka det kommunala uppdragets inriktning och förhållningssätt. Det är också ett sätt att säkerställa att kommunen ligger i linje med omvärldens förväntningar och skapa förutsättningar för att kunna hantera dem.

Omvärldsanalysen kan användas som kunskaps- och orienteringsunderlag inför beslut som rör budget och verksamhetsplanering. Till omvärldsanalysen hör en nulägesbeskrivning, befolkningsprognos och ekonomisk rapport. Omvärldsanalysen i Vänerns kommun kompletteras med kommunledningens situationsanalys och en politisk situationsanalys.

Andra faktorer som påverkar kommunens uppdrag och verksamhet, såsom statsbidrag, förändrade lagar och förordningar och regelförändringar, ingår inte i detta dokument.

Övergripande förändringskrafter i omvärlden

Övergripande förändringar som sker i vår omvärld kan vi som organisation inte påverka direkt. Däremot kan vi försöka förstå dem, förhålla oss till dem och i olika utsträckning även påverkas av dem. De förändringskrafter som oftast nämns är globalisering, demografi, värderingar, klimatförändringar och teknisk utveckling.

Globalisering

Människor har i alla tider mötts eller försökt mötas för att handla och utbyta idéer med varandra. Men förutsättningarna för möten har genom århundraden sett olika ut. Nuförtiden innebär globaliseringen främst geografisk gränslöshet. Kontakt med människor och spridning av kunskap, kultur och teknik har aldrig tidigare varit lika lätt som i dagens informationssamhälle. På grund av minskade kommunikations- och transaktionskostnader knyts världen samman i ett ömsesidigt beroende via handel, investeringar och kapital, information och teknologi. Globaliseringen har ökat välståndet i världen, men för också med sig inkomst- och förmögenhetsklyftor inom och mellan länder.¹ I globaliseringens kölvatten sker också global miljöförstöring.²

Globaliseringen möjliggör för företag och näringsliv att i större utsträckning verka på en internationell arena. Det lokala näringslivet ges nya möjligheter till export- och affärsmöjligheter, samtidigt som konkurrensen ökar.

Demografi

Historiskt sett sker industrialisering och ekonomisk utveckling parallellt med en demografisk övergång, där först dödligheten sjunker (vi blir allt äldre) och fertiliteten sjunker (vi föder färre barn). Detta mönster är nu synligt i de allra flesta länder i världen.³ Utvecklingen beror bland annat på ökad tillgång till preventivmedel, mat, medicin och utbildning, ökad urbanisering och minskning av egenjordbruk.

Den demografiska utvecklingen i ett land påverkar dess ekonomi och arbetsmarknad. Med en allt äldre befolkning ökar pressen på välfärdssystemen och kompetensförsörjningen, där färre ska försörja fler.⁴ Även om de demografiska påfrestningarna är påtagliga i Sverige, föds det i relation till många andra EU-länder förhållandevis många barn per

kvinnor i Sverige⁵ och genom flyktinginvandringen har befolkningen förnygrats.⁶

Under de senaste decennierna har antalet människor på flykt som resultat av krig eller förföljelse mer än fördubblats. 2022 var 100 miljoner människor på flykt i världen.⁷ I dagsläget, menar Sveriges kommuner och regioner (SKR), finns det inget som tyder på att antalet flyktingar i världen kommer att minska, vilket kommer att påverka demografin i många länder.

Värderingar

En individs grundläggande värderingar formas tidigt i livet och förändras sällan särskilt mycket om inte något drastiskt i människans närhet sker. Värderingar skiftar mellan generationer och påverkas av både ny teknik, tillgång till kunskap, demografiska och institutionella förändringar och omvälvande händelser. Till följd av nya kommunikationstekniker kan förändrade värderingar idag, till skillnad från förr, i större utsträckning uppkomma genom att vi blir påverkade av människor och skeenden utanför våra territoriella och kulturella gränser. Det har bland annat inneburit att skillnader i värderingar mellan olika individer ur samma generation har ökat och troligtvis kommer fortsätta att öka, menar SKR.

Samhällssystemen upprätthålls med hjälp av människors värderingar; deras tillit till medmänniskor, tolerans mot olikheter och förtroende för samhällets institutioner. Ökad kulturell mångfald, ökade socioekonomiska klyftor i samhället, politiskt missnöje, utanförskap och brist på gemensamma mötesplatser brukar nämnas som utmaningar för samhällets värdegemenskap.⁸

Klimatförändringar

Ökade utsläpp av växthusgaser i atmosfären har lett till ökad global uppvärmning i världen.⁹ Detta leder i sin tur till allvarliga konsekvenser för

ekosystem, havsförsurning, matproduktion, vattentillgång och hälsa, liksom till ökad risk för väderrelaterade naturkatastrofer och konflikter. Klimatförändringarna som sker globalt drabbar hela världens befolkning. Naturvårdsverket spår att det i Sverige kommer att innebära ökad nederbörd i hela landet, ökad risk för översvämningar, vattenbrist och torka i södra Sverige och att temperaturzoner flyttar norrut.¹⁰

Genom utvecklad miljöteknik och miljökompetens kan klimatförändringarna begränsas, men även förändrade beteenden och vanor när det gäller transporter, matvanor, produktions- och konsumtionsmönster hos länder, företag och individer är nödvändiga för att minska de ekologiska avtrycken.

Teknik

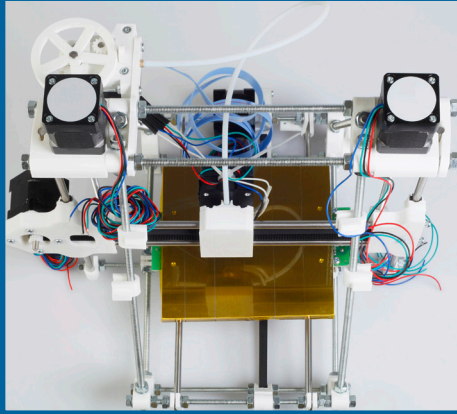
Teknikutveckling har alltid funnits som en del av människans strävan efter att lösa problem och uppfylla mänskliga behov, och har successivt förändrat

människors förutsättningar för försörjning och sätt att leva. Men de senaste århundradenas tekniska språng har inneburit allt snabbare och mer omvälvande förändringar i människors livsmönster. Vi befinner oss mitt i utvecklingen från ett industrisamhälle till ett digitalt samhälle, i den så kallade fjärde industriella revolutionen.¹¹ Digitaliseringen innebär att de saker som vi redan gör kan göras på helt nya sätt och framför allt att helt nya saker är möjliga att göra.¹² Teknikkompetens, som tidigare betraktades som spetskompetens, är numera grundkompetenser inom allt fler yrken.

Teknikutvecklingen har stor potential inom alla samhällets delar. Teknikutvecklingen medför dock nya risker och problem, varför ansvarfull teknikutveckling, säkerhet och etik blir alltmer viktigt, inte minst när välfärdstjänster kräver samverkande processer och sammanhållen digital service gentemot användarna.¹³

1. Se Elmawazini and Nwankwo. Globalisation and Incam Gap between Rich and Poor Nations. Economic issues vol 18 part 2, 2013 och Koujianou Goldberg and Pavcnik, Distributional Effects of Globalization in Developing Countries, Journal of Economic Literature Vo XLV 2007
2. Se Le Hoang Phong Globalization, Financial Development, and Environmental Degradation in the Presence of Environmental Kuznets Curve: Evidence from ADEAN-5 Countries 2019 och Adedoyin, Alola och Bekun, On the nexus between globalization, tourism, economic growth, and biocapacity: evidence from top tourism destinations, Environmental Science and Pollution Research 2022
3. I FN:s prognos från 2007 beräknades att världen som helhet skulle ha förändrat fertiliteten så att den sjunkit under den nivå som krävs för att reproducera befolkningen år 2050. Se *Sverige i en åldrande värld – Framtidsperspektiv på den demografiska utvecklingen*. Underlagsrapport nr 13 till globaliseringsrådet. Thomas Lindh 2008, samt SVD 2020-07-15 Studie: "Bara" 8,8 miljarder i världen 2100
4. Kolada.se, fri sökning. Sökord: Demografisk försörjningskvot
5. SCB.se 2021-03-16 "Sverige bland de länder i Europa som har högst barnafödande"
6. Drygt 70 procent av den utrikes födda befolkningen är i arbetsför ålder, jämfört med 54 procent av den inhemska befolkningen enligt Riksbanken "Kan invandring lösa problemet med en åldrande befolkning?" Penning- och valutapolitik 2019:1 (s.5)
7. UNHCR Sverige 2022-05-23: "Över 100 miljoner människor på flykt registrerade för första gången"
8. *Framtiden och samhällets grundläggande värden*. underlagsrapport 6 till framtidskommissionen. Joakim Ekman 2012
9. Naturvårdsverket.se
10. Naturvårdsverket.se, klimatfakta, klimatet i framtiden, effekter i Sverige
11. Sweco.se, *Smart industri – den fjärde industriella revolutionen är här*
12. Digitaliseringens effekter på individ och samhälle – fyra temarapporter. Digitaliseringskommissionen SOU 2016:85
13. Se ex vis Principer för digital samverkan i Stockholms län, SLL 2017

Trender som påverkar det kommunala uppdraget

Med trender menas en förändring i omvärlden som kan antas gälla över överskådlig tid, som påverkar omgivningen och sannolikt även den kommunala organisationen. Trender är synliga och uppenbara, har en riktning och verkar inom ett visst område. Inte sällan samverkar olika trender med varandra.

SKR utger regelbundet en omvärldsanalys där ett antal trender lyfts som bedöms ha stor inverkan på det kommunala och regionala uppdraget under den närmaste tiden. Den senaste analysen, som presenterades under hösten 2021, innehåller tio trender. Bland trenderna återfinns att kommunala och regionala verksamheter behöver anpassa sig på olika sätt till nya livsmönster, där digitaliseringen möjliggör hem- och distansarbete. SKR lyfter också att många av vår tids samhällsutmaningar är komplexa, där ingen aktör är ensamt ansvarig eller har full rådighet, vilket kräver nya arbetssätt för att inte ärenden ska falla mellan stolarna. SKR ser också att polariseringen såväl ekonomiskt, socialt som åsiktsmässigt, kan komma att öka ytterligare i samhället samt att tilliten till samhället har börjat minska.

Här följer en närmare presentation av varje trend:

1 Ökat behov av livslångt lärande

Den offentliga sektorn befinner sig i en stark konkurrenssituation för att attrahera medarbetare till välfärdssyrken, bland annat på grund av ökande försörjningskvot, och strategiskt arbete med kompetensförsörjning är därför av största vikt. Vi förväntas också byta jobb i betydligt högre utsträckning än förr samt arbeta högre upp i åldrarna. Kommuner och regioner behöver stärka kompetensen hos befintliga medarbetare (med vidareutbildning och regelbunden kompetensutveckling) och samtidigt rekrytera ny kompetens.

Med digitaliseringens utveckling förändras också synen på arbetslivet där hybridarbete, en kombination av distans- och kontorsarbete, förutsågs bli norm. Detta samtidigt som behovet av personal inom yrken som kräver fysisk närhet och stöd ökar. SKR skriver: "Att förstå den digitala transformationen och hur den påverkar arbetssätt och arbetsuppgifter är en viktig pusselbit i kompetensförsörjningen. Grupper som har svårighet att ställa om eller har begränsad utbildning riskerar att hamna utanför den föränderliga arbetsmarknaden."¹⁴

2 Användarna driver teknisk utveckling

För den unga generationen är digitalisering vardag. Till skillnad från tidigare teknikskiften är vi som medborgare i hög grad delaktiga i omställningen. Pandemin medförde en digital expansion där nya grupper har blivit användare av olika typer av tjänster. Detta medför ett ökat tryck på de offentliga institutionerna att erbjuda fler smarta och lättillgängliga IT-lösningar för och i samverkan med medborgarna.

Enligt internetstiftelsen lever sex procent av svenskarna i digitalt utanförskap idag (använder sällan eller aldrig internet). Det innebär att de har svårt att ta del av alla de samhällstjänster som nu erbjuds digitalt, i arbetslivet, vården och skolan.¹⁵ Ju fler digitala lösningar som den offentliga sektorn erbjuder, desto viktigare att också erbjuda support och enklare IT-tjänster.

3 Nya livsmönster påverkar platsbundenhet

Digitalisering har möjliggjort för hem- och distansarbete. En mer flexibel arbetsmarknad för de med möjlighet till distansarbete gynnar också denna utveckling. Detta ställer krav på fungerande infrastruktur såsom utbyggt bredbandsnät och goda pendlingsmöjligheter. Människor kan bosätta sig på annan ort än där arbetsplatsen är förlagd.

Utvecklingen skulle kunna gynna pendlingskommuner i storstadsregionerna i allmänhet och förortskommuner i synnerhet, där tillgängligheten till city är relativt god. När det gäller boende är det dyrt att bo centralt och möjligheten att kunna bo större och billigare en bit utanför city torde innebära en ökad efterfrågan på bostäder i dessa kommuner.¹⁶ Tidigare fritidsboende har blivit visstidsboende. Förändrade livsmönster väcker frågor om var människor ska betala skatt och få sin välfärd. Statistik visar att utflyttning från storstäder ökar. Det är framför allt yngre välutbildade med barn som flyttar till storstadsnära kranskommuner men även till vissa landsbygdskommuner. Även här väcker förändrade livsmönster frågor om hur platser långt från storstäder kan utgöra attraktionskraft för unga samtidigt som storstäder kan behålla sin.

4 Hållbarhetsarbete ger konkurrensfördelar

Hållbarhetsarbete är viktigt, anser 95 procent av den svenska befolkningen.¹⁷ Den ökande medvetenheten skapar nya förväntningar och krav på hållbara konsumtionsmönster och produktionssätt för länder, företag och enskilda individer. De allra flesta är beredda att ersätta flyg med tåg, sänka elförbrukningen i hemmet och köra bil mer energisnålt.¹⁸ Stora investeringar krävs för att skapa fossilfria energisystem och transporter. Genom utbyggnad av vindkraft och råvaruvinning för att bryta metaller uppstår nya intressekonflikter i samhället. SKR skriver: ”Den snabba teknikutvecklingen i kombination med vårt behov av att hantera övergripande utmaningar ställer krav på samhällets förmåga att utforma regelverk som tar tillvara teknikens möjligheter utan att skapa ytterligare belastning på miljön eller samhällsfunktioner.”¹⁹

5 Välfärdsbrottslighet slukar allt mer resurser

Omfattande korruption, fusk och oegentligheter kopplade till bland annat hemtjänst och personlig assistans har i allt högre grad avslöjats. Flera fall utgör en del av organiserad kriminalitet. Denna brottslighet påverkar förtroendet för välfärdssystemet. Enskilda får inte det stöd som de har rätt till och stora resurser läggs på att förebygga, motverka

och avslöja brottslighet. Kraven ökar på medarbetarens etiska förhållningssätt. Frågor kring förtroendet för opartiska myndigheter och objektivitet betonas åter. Nya reformer, som å ena sidan kan tillföra goda värden, måste alltid balanseras mot risker vad gäller korruption, fusk och oegentligheter.

6 Ökad polarisering och utsatthet

Sverige är bland de mest jämställda länder i världen, med internationellt sett små skillnader i inkomster och levnadsförhållanden. De senaste decennierna har dock inkomstskillnaderna ökat i landet. Stora inkomstskillnader kan påverka den sociala rörligheten, vilket försvårar arbetet med att ge alla barn samma möjligheter från tidig ålder. Andelen fattiga barn ökar i Sverige. Skillnaden i barnfattigdom mellan inrikes- och utrikesfödda barn är större i Sverige än i övriga EU-länder. Utöver ökade inkomstskillnader, ökar också olikheterna i folkhälsa och studieresultat, liksom segregationen i samhället.²⁰ Delegationen mot segregationen (Delmos) årsrapport 2021 visar att segregationen i Sverige har ökat kraftigt sedan 1990-talet. Med ökad bostadssegregation befästs skillnaderna i levnadsvillkor mellan människor och i bostadsområden med social utsatthet ökar otryggheten och oron.²¹

7 Det lokala och regionala handlingsutrymmet utmanas

Den statliga detaljstyrningen med lagar, förordningar och riktade statsbidrag har ökat de senaste åren, till viss del som följd av coronapandemin.²² Statsbidrag skapar en möjlighet att växla upp verksamheten och öka kvaliteten samtidigt som dess ryckighet bidrar till osäkerhet och gör verksamheten svårplanerad. Med ökad statlig ambition att reglera för att öka likvärdigheten mellan kommuner kan statsbidragen komma att bli fler. Det är en möjlighet men även en utmaning sett till den kommunala förmågan att kunna behålla och utforma verksamheter efter lokala behov.

8 Tillitens betydelse uppmärksammas allt mer

Människors tillit till varandra och till samhällsinstitutionerna är grundläggande för såväl ekonomisk utveckling som offentlig välfärd. Sambandet mellan hög tillit och välfärdsindikatorer som god hälsa, låg kriminalitet och hög grad av trygghet är tydligt i forskningen på området.

I internationell jämförelse ligger Sverige i topp vad gäller människors tillit. Tilliten har dock minskat nå-

got och det verkar som tilliten varierar mellan olika grupper i samhället. De sista femton åren har till exempel tilliten unga i åldern 16 till 29 år sjunkit. Det finns också en skillnad mellan mäns och kvinnors tillit, där männens tillit sjunkit något.²³ I tider av ökad polarisering och växande social oro riskerar tilliten mellan människor att påverkas negativt, speciellt bland människor som lever i utsatthet. Minskar tilliten mellan människor ökar betydelsen av att samhällets institutioner och organisationer lever upp till vad man som medborgare ska kunna förvänta sig av dem. Ledarskap och hur politiska företrädare och myndighetsrepresentanter agerar får allt större betydelse för hur tillit och förtroende utvecklas eller undermineras.

9

Komplexa samhällsutmaningar kräver nya arbetssätt

Kommunen arbetar, precis som regionen eller andra offentliga myndigheter, för att säkra den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd. Utmaningen är att den verklighet som offentliga verksamheter ska hantera är komplex, det vill säga det saknas linjära och självklara samband mellan insatta resurser och resultat. Värdet som skapas sker genom samspel och samverkan. En grundskoleutbildning innefattar många tiotals lärares insatser, elevernas grundförutsättningar och deltagande, samt alla andra som är sysselsatta i skolan med allt från skolmat till vaktmästaruppgifter. Resultaten beror på en mängd faktorer, där en aktörs verksamheter bara har rådighet över ett fåtal. Inom hälso- och sjukvården har ett växande antal aktörer och allt fler patienter med komplexa och sammansatta behov lett till efterfrågan på en

mer sammanhängande och effektiv hälso- och sjukvård där alla aktörer ser sin del i vårdkedjan som en del av ett större samverkande hälsosystem.²⁴

När samordning av aktiviteter uteblir eller misslyckas, internt inom organisationen eller mellan olika organisationer, riskerar mottagaren av tjänsten att "falla mellan stolarna". Detta fenomen kallas för det "organisatoriska mellanrummet".²⁵ I dessa mellanrum finns stor potential att förnya och vidareutveckla välfärdsproduktionen, ledningen och uppföljningen, menar Mats Tyrstrup, forskare på Handelshögskolan i Stockholm.

10

Ökad medvetenhet om samhällets sårbarhet

När Ryssland i februari 2022 invaderade Ukraina förespåddes det leda till börsras, brist på varor, ökad otrygghet och flyktingströmmar. Något som på olika sätt även drabbar Sverige.²⁶ Krigsutbrottet skedde just när Sverige och världen var på väg ur en två år lång pandemi, som i sig medfört ökad fattigdom och hunger, arbetslöshet, omprioriteringar i vården, hårda restriktioner och en risk för global våg av psykisk ohälsa.²⁷ Dessa yttre händelser, tillsammans med andra pågående skeenden såsom klimatförändringar, ökad digitalisering och ökat teknikberoende, gör samhället sårbart. Eftersom kommuner ansvarar för flera viktiga samhällsfunktioner, har kravet ökat på kommunerna vad gäller att kunna hantera dessa kriser, men också kravet om att de i tid ska rusta sig inför framtida kriser.

Prioriterade trender för Vänersborgs kommun

De ovan nämnda trenderna berör och påverkar Vänersborgs kommun i olika grad. Vid genomlysning konstateras att kommunen i olika utsträckning har ökat beredskapen för att möta samtliga trender. I omvärldsanalysen lyfts fyra trender som bedömts påverka Vänersborg mest. Trenderna påverkar lokalsamhället långsiktigt och kräver ett nytt sätt att angripa problemen. Det handlar om både svåra och betydande problem där ingen enskild förvaltning eller kommun sitter på lösningarna och de är av så stor vikt att de behöver synliggöras. Trenderna hänger också ihop och påverkar varandra. Exempelvis ger tidiga och förebyggande insatser utdelning längre fram och kan minska risken för utsatthet senare i livet. Det vi satsar idag på teknik och utveckling skapar förutsättningar för att fortsatt kunna leverera en god välfärd och tillgodose våra medborgares behov även i framtiden.

Ökat behov av livslångt lärande

Ett av kommunens viktigaste uppdrag är att ge en grund för livslångt lärande. Detta gäller alla samhällsmedborgare. En kvalitativ förskola ökar förutsättningarna för att klara av grundskolan, vilket är en förutsättning för behörighet till gymnasieskolan. Genomförda gymnasiestudier ökar förmågan till egen försörjning, vilket minskar risken för utanförskap. Ökade valmöjligheter vad gäller karriärvägar i framtiden minskar individens sårbarhet på en föränderlig arbetsmarknad. Ju fler som klarar studierna, desto större skatteunderlag för framtida välfärdstjänster. I Vänersborg har endast 57,4 procent av gymnasieeleverna totalt, färre än hälften av pojkarna, examen 4 år efter att de påbörjat sina gymnasiestudier.²⁸

Attraktiv arbetsgivare idag och i morgon

Arbetsmarknaden utvecklas och yrken förändras, liksom synen på det traditionella förvärvsarbetet. För att Vänersborgs kommun ska vara attraktiv och hållbar även för den unga generationen är lyhördhet inför, och kännedom om, de ungas behov, önskemål och syn på arbetslivet viktigt.

Fler i personalstyrkan och personal med rätt kompetens

Vänersborg har, precis som övriga Sverige, utmaningar med kompetensförsörjningen. De rekryteringsutmaningar som kommunsverige står inför idag, spås fortsätta in i framtiden. Det gäller bland annat baspersonal inom vård och omsorg (den personal som arbetar närmast målgruppen, såsom undersköterskor, stödassistenter och vårdbiträden), behörig personal inom förskola och grundskola och ett flertal specialistyrken inom exempelvis vatten- och miljöteknik.

Att rekrytera och behålla legitimerad personal inom för- och grundskolan är en utmaning i hela landet. Av denna anledning pågår i Vänersborg ett arbete med strategisk kompetensförsörjning.²⁹ I arbetet har områden som arbetstid, arbetsmiljö och lönebildning identifierats, av både arbetsgivar- och arbetstagarorganisationen, som centrala för att trygga kompetensförsörjningen på kort och lång sikt. Den ökade mångfalden i förskolor och grundskolor,³⁰ där fler barn har annat modersmål än svenska, innebär att kompetens även framöver måste finnas för att möta barn och elevers olika behov utifrån deras bakgrund och språkkunskaper. Vidareutbildning och förmåga till omställning De allra flesta kommunala tjänster innehåller moment som kräver teknisk kunskap. För att kunna erbjuda digital välfärdsservice som är i paritet med medborgarnas förväntningar, krävs kontinuerlig kompetensutveckling för hela personalstyrkan. Ett sätt att klara bemanningsbehovet är att erbjuda befintlig personal intern vidareutbildning, vilket bland annat utforskas inom måltidsservicen och äldreomsorgen, samt via omställningsfonden.

Användarna driver teknisk utveckling

Organisatorisk omställning

Coronapandemin medförde ett kraftigt uppsving för digitala lösningar generellt i samhället. Väckande efterfrågan på digitala tjänster inom vården, digitala mötesplattformar, distansundervisning och digitala matvaruinköp är några av effekterna, som tvingade sjukvården, arbetsplatser, utbildningsväsendet och livsmedelsaffärer att snabbt ställa om.³¹

Välfärden ska finansieras även i framtiden, och färre ska försörja fler. I allt högre grad kommer teknikutvecklingen vara en del av den lösningen. Språnget har skapat nya förutsättningar för att arbeta med välfärdsteknik inom bland annat vården och omsorgen och ett stort antal elektroniska tjänster utformas och införs.³² Med ökade digitala inslag i omsorgen kan medborgarna leva ett självständigt liv längre och känna sig delaktiga i samhället, samtidigt som vårdbehovet minskar. Denna typ av effektivisering, som initialt innebär ökade kostnader, behöver ske inom fler verksamhetsområden för att klara av att leverera mer välfärd med samma personalresurser. Medarbetarnas delaktighet blir viktig i utformningen, och kontinuerlig fortbildning kommer att krävas.

Den digitala mognaden i kommunorganisationen mäts och jämförs med Sveriges övriga kommuner. En första sammanställning visar att kommunens mognad är lägre än riksgenomsnitt och varierar mellan de olika förvaltningarna.³³

Möta invånarnas önskemål och förväntningar

Den digitala mognaden hos befolkningen ökar förväntningarna på att vi som kommun tillhandahåller moderna stöd och tjänster. Privatpersoner och företag möter i vardagen digitala tjänster som upplevs sammanhållna, som utvecklas snabbt, är intuitivt designade och där teknologin är i framkant. Det ökar förväntningarna på kommunens tjänster. För att kunna möta användarnas förväntningar på sammanhållna digital service behöver kommunen

utveckla förmågan att utgå från användarens behov och livshändelser. Förutsättningen för att kunna erbjuda sammanhållna välfärdstjänster är att det finns samverkande processer med förvaltningsgemensamma digitala funktioner att tillgå. En invånare ser kommunen som en helhet, vilket kräver att kommunen internt och kommunövergripande behöver arbeta för att hitta gemensamma alternativ. Den nya varumärkesplattformen är en viktig beståndsdel i det fortsatta arbetet med att kommunicera ut en enhetlig och tydlig bild av kommunorganisationen.

Kommunens policy för IT-utveckling och digitalisering från 2019 slår fast att IT-verksamheten och IT-tjänsterna bland annat ska vara användarvänliga, säkra och tillgängliga, underlätta både servicen till och dialogen med invånarna, bidra till ökad effektivitet och kvalitet och kännetecknas av en helhetssyn.³⁴

Att fånga in och inkludera

Enligt Internetstiftelsen saknar fem procent av svenska internetanvändare mobilt bank-id. I dagsläget saknar ca fem procent av Vänersborgs befolkning tillgång till bredband.³⁵ Kommunen behöver främja digital delaktighet för alla samhällsgrupper och samtidigt skapa alternativ för dem som inte ännu tar del av digitalisering och ny teknik. Det är och förblir viktigt att uppmärksamma de grupper som riskerar att hamna utanför den kommunala servicen och hitta metoder för inkludering. Genom att involvera användarna i utvecklingen av IT-lösningar, ökar också förutsättningarna för god användarvänlighet.

Att tänka nytt och smart - tillsammans

Kommunens riktlinjer för IT-utveckling betonar helhetssynen i verksamhetsutvecklingen, där kommungemensamma IT-lösningar ska premieras framför verksamhetsunika. Digitaliseringen är beroende av koncerntänket, utan det försvinner effekten av digitalisering. Den samlade digitala servicen uteblir för invånaren och organisationen har svårare att tillgodoräkna sig effekterna av olika digitala lösningar då systemen inte pratar med varandra. Smarta lösningar och integrationer av olika programvaror och verksamhetssystem, i samverkan med leverantörer och medarbetare, kan förenkla arbetsinsatser och skapa högre intern effektivitet.

Säker omställning

En alltmer digital kommun skapar större sårbarhet och många målgrupper berörs av de kommunala IT-systemen. Därför gäller det att ha beredskap och backup-system. Cyberattackerna har ökat i samhället, delvis som följd av ökat distansarbete. I Vänersborg är hög informationssäkerhet centralt och

satsningar görs löpande för att öka medarbetarnas kunskap om och medvetenhet kring risker.³⁶

Ökad polarisering och utsatthet

Ekonomisk och social utsatthet, långtidsarbetslöshet, utanförskap och skillnader i skolresultat och nyttjandegrad i förskolan mellan boendeområden är några av de utmaningar som finns även i Vänersborgs kommun.³⁷ Även den psykiska ohälsan tenderar att öka i kommunen, där kvinnor skattar sitt psykiska välbefinnande något lägre än männen.³⁸

Hela lokalsamhället påverkas om polariseringen ökar och distanseringen förstärks. Om färre personer förvärvsarbetar minskar skatteunderlaget, och förutsättningarna för arbetet med ökad jämlikhet och jämlika förutsättningar försämras. Denna företeelse ställer krav på allt från den övergripande samhällsbyggnadsprocessen till konkreta aktiviteter och insatser som till exempel arbetet som det brottsförebyggande rådet (BRÅ) driver. Samverkan inom dessa områden sker redan, exempelvis när kommunen planerar nya bostadsområden eftersträvas blandad bebyggelse. För att nå framgång i arbetet med att minska ojämlikheten och segregationen krävs dock att den kommunala organisationen i ännu högre utsträckning arbetar tillsammans och i samverkan med andra samhällsaktörer.

De tidigare åren

En av utmaningarna för utbildningsväsendet i Vänersborg är att försöka utjämna skillnaderna i förutsättningar orsakat av boendesegregation och dess konsekvenser som till exempel ojämlikhet i uppväxtvillkor. Det finns idag skillnad på nyttjande av förskola beroende på boendeområde. Detta spiller över när barnen börjar grundskolan då vissa barn kommer till skolan utan förberedelsestiden och kunskaperna som förskolan erbjuder. I grundskolans årskurs 7–9 finns inte samma skillnader mellan grundskolorna på grund av att elever från olika bakgrund fördelas mer jämt på enheterna i centrum.

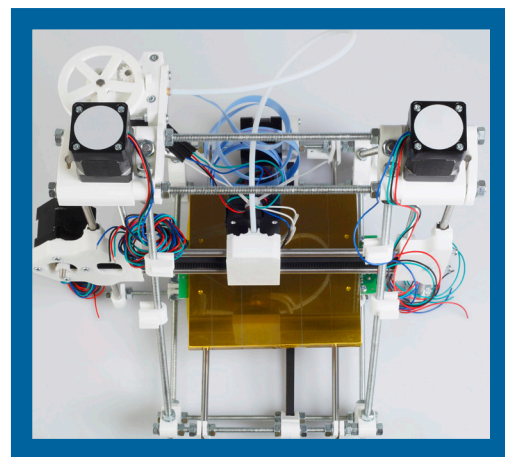
Jobb och sysselsättning

En nyckelfaktor för att senare komma in på arbetsmarknaden är fullföljda studier. Utan denna grund finns en hög risk att hamna i ett socialt utanförskap med svårigheter att nå egen försörjning, vilket ökar belastningen på kommunens välfärdstjänster. Möjligheten för enskilda att bryta arbetslöshet för att nå egen försörjning är ytterligare en av kommunens utmaningar. Egen försörjning är den kanske enskilt största faktorn till integration vid sidan av en fungerande skolgång.

Att bygga förtroende och tillit

Samhällssystemet bygger på förtroende, lojalitet och viljan att bidra. I Vänersborg är tilliten till medmänniskor något lägre än övriga Sverige, liksom förtroendet för den lokala politiska organisationen.³⁹ Med ökat fokus på delaktighet och inflytande genom bland annat systematiska medborgardialoger kan inte bara förtroendet mellan medborgare och förtroendevalda öka, det förbättrar också möjligheterna till en hållbar samhällsutveckling. Medborgardialoger ställer krav på analyser om vilka medborgare det är som kommer till tals och hur kommunen når medborgare från mindre resursstarka grupper som tenderar att inte komma till tals, vilket kan leda till ökad perspektivbredd och bredare lokalpolitiskt engagemang.

Komplexa samhällsutmaningar kräver nya arbetssätt

Omvärlden gör sig påmind

Pandemi, flyktingvågor, klimatförändringar och teknikutvecklingen; även lokalt skapar omvärldens påtryckningar nya utmaningar och kräver innovativa lösningar. Andra komplexa, samhällsutmaningar som kräver samverkan för att nå resultat är hög arbetslöshet, hög brottslighet, klimateffekter, segregation och infrastrukturutveckling. Eftersom kommunerna har ett ansvar över sin befolkning, men inte på egen hand kan hantera dessa samhällsutmaningar med sina egna verksamheter, krävs samverkan.⁴⁰

I den fysiska planeringen ställer klimatanpassningen stora krav på nya samarbeten och arbetssätt och nya finansieringslösningar mellan stat, kommun och fastighetsägare. Exempel är översvämningsskydd i befintlig bebyggelse, skredsäkring och dylikt. Ett annat exempel är utbyggnad av laddinfrastruktur för elfordon. Kommunen behöver vara proaktiv och beredd att testa nya arbetssätt för att kunna delta i utvecklingen.

Elanvändningen väntas öka kraftigt de kommande åren, bland annat som följd av transportsektorns övergång från fossila bränslen till biodrivmedel och el. Omställningen, bara inom den branschen, beräknas innebära en ökning av efterfrågan på el som motsvarar Irlands årliga elförbrukning idag (26 TWh). Utvecklingen kräver inte bara ökad elproduktion utan också ytterligare nätkapacitet.⁴¹ Enligt Svenska Kraftnät konstateras nu att den ökade efterfrågan tvingar fram både en utbyggnad av 5900 km stamnät och 200 nya stationer. I denna omställning uppmanas kommunerna att inte bara beskriva de egna behoven av utbyggnad framöver utan också utveckla goda relationer till grannkommunerna för etableringen av nya nät.⁴²

Med individen i fokus

För att motverka polarisering och utsatthet krävs ett brett engagemang hos många aktörer, nya samverkansformer och helhetssyn. Insatser i dessa verksamhetsområden har långa ledtider, är svåra att mäta och utläsa direkta effekter. Däremot kostar misslyckanden enormt för både samhället och individen.

Kommunen ansvarar för viktiga verksamheter som direkt berör de som bor, verkar och lever i Vänersborg. Förskolan, skolan och äldreomsorgen är några sådana exempel, fritidsgårdar och bibliotek är andra. Kring dessa områden finns resurser och stöd såsom infrastruktur, arbetsmarknadsåtgärder, kultur- och fritidsverksamheter och försörjningsstöd. Verksamhetsområdena tangerar varandra, är avhängiga varandra och kan i samverkan stödja varandra. Organisatoriskt har verksamhetsområdena definierats och avgränsats, men människorna som möter de olika instanserna är desamma. Fungerar inte skolgången, kan individen bli föremål för arbetsmarknadsåtgärder eller försörjningsstöd. Med tillgängliga kultur- och fritidsaktiviteter kan det sociala kapitalet hos individen stärkas och det blir lättare att få ett jobb. Med goda pendlingsmöjligheter kan arbetsmarknaden för individen breddas och försörjningen tryggas.

För att få till stånd effektiva processer med individens bästa i fokus, behöver kommunen bli bra på att se dessa kopplingar och relationer. Den gemensamma nyttan behöver vara i fokus, och långsiktighet och gemensamt ansvar premieras framför kortsiktiga projekt och stuprörstänkande. Vi är också beroende av andra samhällsaktörer utanför vår kommunala organisation för att nå en effektiv samverkan med individen i fokus såsom sjukvård, försäkringskassa, arbetsförmedling med flera. Men det är förknippat med svårigheter, särskilt eftersom varje verksamhets rådighet är begränsad och ansvarsutkrävandet är knutet till de enskilda resursinsatserna. Detta ställer höga krav på rådande system för redovisning, styrning och uppföljning, men också på organisationskulturen. Det krävs förändringsledning för att lotsa i den komplexa världen.

-
14. SKR Vägval 4, s 10
 15. Internetstiftelsen.se 2021-04-19 Digitalt utanförskap slår mot samhällets svagare grupper
 16. Ökat distansarbete – så påverkas svenska städer och kommuner, En risk/möjlighetsanalys Fredrik Bergström, Joakim Franklin, Oliver Lindell. WSP 2019
 17. Svenskar och hållbarhet. Svenska folkets attityder till hållbarhet 2020. Insight intelligence AB
 18. Allmänheten om klimatet 2021, en kvantitativ undersökning om den svenska allmänhetens syn på lösningar för klimatet. Gullers Grupp rapport. Naturvårdsverket
 19. Vägval för framtiden 4, Trender som påverkar det kommunala och regionala uppdraget fram emot 2030. Sveriges kommuner och regioner. 2021
 20. En kommitté för ökad ekonomisk jämlikhet. Kommittédirektiv 2018:74
 21. Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006–2017. En rapport om utsatthet, otrygghet och förtroende utifrån nationella trygghetsundersökningen. BRÅ 2018:9
 22. Eva Edström Fors, Statlig förvaltningspolitik och kommunal självstyrelse – utvecklingstendenser och framtidsfrågor. Statlig förvaltningspolitik för 2020-talet – en forskningsantologi kap 3. OOS 38
 23. Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten 2020
 24. Samordnad utveckling för god och nära vård SOU 2017:01
 25. Välfärdsproduktionens gränsland, organisatoriska mellanrum i vård, skola och omsorg Mats Tyrstryp Entreprenörskapsforum 2014: organisatoriskt mellanrum uppstår när en persons, grupps eller organisations ansvar, befogenheter, ambitioner, kompetens, information etc tar slut utan att någon annan persons, grupps eller organisations tar vid.
 26. Experten: Så kommer kriget att påverka Sverige SVT.se Nyheter 2022-02-24.
 27. Pandemins påverkan globalt SR.se Studio Ett 2021-03-11, Global våg av psykisk ohälsa i spåren av pandemin Arbetaren 2020-05-22
 28. Gymnasieelever med examen inom 4 år, kommunala skolor, andel Kolada.se. 2021 års siffror. Antal elever som började på gymnasium i kommunal regi i kommunen för 4 år sedan med examen inom 4 år, inkl. IM dividerat med antal elever som började på gymnasium i kommunal regi i kommunen för 4 år sedan, inkl. IM. Elever som vid utbildningens början saknar svenskt personnummer (t ex nyanlända elever som ännu inte blivit folkbokförda) ingår ej.
 29. Personalekonomisk redovisning Vänersborg 2021 s 44
 30. 2021 hade 27 procent av eleverna i Vänersborg (samtliga huvudmän) utländsk bakgrund och då ofta ett annat modersmål än svenska, 2014 var motsvarande siffra 20 procent.
 31. Coronapandemin en katalysator för ökad digitalisering. Dagens Industri 2020-03-24 I Vänersborg hölls bland annat politiska möten digitalt, föreställningar streamades och ungdomsaktiviteter genomfördes digitalt.
 32. Exempelvis elektronisk inkomstförfrågan, digitalt läkemedelsskåp, digitala katter, digitala inköp av dagligvaror, digitala ronder
 33. Mäts av modellen DiMIOS
 34. Policy för IT-utveckling och digitalisering, KS 2018/291
 35. Bredbandskartan.se
 36. Se gärna Vänersborgs kommuns omvärldsanalys 2021-2023 med särskilt tema Digitalisering.
 37. Se nulägesbeskrivning. Det skiljer 18 procentenheter mellan det boendeområde som har högst nyttjandegrad i förskolan och det boendeområde som har lägst nyttjandegrad i förskolan (våren 2022).
 38. Kolada.se Invånare med bra självskattat hälsotillstånd, andel (män 67 %, kvinnor 66 % år 2021)
 39. Kolada.se Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (åren 2010-2021)
 40. Se SKR:s satsning ”Att hantera komplexa samhällsutmaningar: organisera, styra och leda i samverkan”
 41. Svenskt näringsliv 06-03-2020: Så stor blir efterfrågan på el för transportsektorn 2045.
 42. Västsvensk samling. Presentation av Svenska kraftnät, Vattenfall Eldistribution och Ellevio rörande kapacitetsituationen i elnätet västra Sverige. Youtube 02-05-2022

Källor:

Del 1. Globala förändringskrafter

Globalisation and Income Gap between Rich and Poor Nations. Elmawazini och Nwankwo. Economic issues vol 18 part 2, 2013

Distributional Effects of Globalization in Developing Countries, Koujianou Goldberg och Pavcnik,. Journal of Economic Literature Vo XLV 2007

Globalization, Financial Development, and Environmental Degradation in the Presence of Environmental Kuznets Curve: Evidence from ADEAN-5 Countries Le Hoang Phong. International Journal of Energy Economics and Policy vol. 9 nr 2 2019

On the nexus between globalization, tourism, economic growth, and biocapacity: evidence from top tourism destinations, Adeyoin, Alola och Bekun,. Environmental Science and Pollution Research 29 2022

Sverige i en åldrande värld – Framtidsperspektiv på den demografiska utvecklingen. Thomas Lindh Underlagsrapport nr 13 till globaliseringsrådet. 2008

Studie: ”Bara” 8,8 miljarder i världen 2100 SvD 2020-07-15

Demografisk försörjningskvot Kolada.se, fri sökning.

Sverige bland de länder i Europa som har högst barnafödande. SCB.se 2021-03-16

Kan invandring lösa problemet med en åldrande befolkning? Riksbanken Penning- och valutapolitik 2019:1

Över 100 miljoner människor på flykt registrerade för första gången. UNHCR Sverige 2022-05-23

Framtiden och samhällets grundläggande värden. Joakim Ekman. Underlagsrapport 6 till framtidskommissionen. 2012

Effekter i Sverige. Naturvårdsverket.se sökning klimatfakta, klimatet i framtiden

Smart industri – den fjärde industriella revolutionen är här. Sweco.se

Digitaliseringens effekter på individ och samhälle – fyra temarapporter. Digitaliseringskommissionen SOU 2016:85

Principer för digital samverkan i Stockholms län. Stockholms Läns Landsting 2017

Del 2. SKR 10 trender

Vägval för framtiden 4 Sveriges kommuner och regioner 2021-09-15

Digitalt utanförskap slår mot samhällets svagare grupper Internetstiftelsen.se 2021-04-19

Ökat distansarbete – så påverkas svenska städer och kommuner, En risk/möjlighetsanalys Fredrik Bergström, Joakim Franklin, Oliver Lindell. WSP 2019

Svenskar och hållbarhet. Svenska folkets attityder till hållbarhet 2020. Insight intelligence AB

Allmänheten om klimatet 2021, en kvantitativ undersökning om den svenska allmänhetens syn på lösningar för klimatet. Gullers Grupp rapport. Naturvårdsverket

Delningsekonomi på användarnas villkor. SOU 2017:26

En kommitté för ökad ekonomisk jämlikhet. Kommittédirektiv 2018:74

Polariseringen i Sverige - Demokratirådets rapport 2021. Forskningsrapport. SNS Förlag

Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006-2017. En rapport om utsatthet, otrygghet och förtroende utifrån nationella trygghetsundersökningen. BRÅ 2018:9

Statlig förvaltningspolitik och kommunal självstyrelse – utvecklingstendenser och framtidsfrågor Eva Edström Fors. Statlig förvaltningspolitik för 2020-talet – en forskningsantologi kap 3. OOS 38

Nationella folkhälsoenkäten 2020 Folkhälsomyndigheten

Samordnad utveckling för god och nära vård SOU 2017:01

Välfärdsproduktionens gränsländ, organisatoriska mellanrum i vård, skola och omsorg Mats Tyrstrypp Entreprenörskapsforum 2014

Experten: Så kommer kriget att påverka Sverige SVT.se Nyheter 2022-02-24.

Pandemins påverkan globalt sverigesradio.se Studio Ett 2021-03-11

Global våg av psykisk ohälsa i spåren av pandemin Arbetaren 2020-05-22

Del 3. Prioriterade trender för Vänersborgs kommun

Gymnasieelever med examen inom 4 år, kommunala skolor, andel 2021 Kolada.se (KKiK)

Personalekonomisk redovisning Vänersborg 2021

Coronapandemin en katalysator för ökad digitalisering. Dagens Industri 2020-03-24

Policy för IT-utveckling och digitalisering. KS 2018/291

Bredbandskartan.se

Vänersborgs kommuns omvärldsanalys 2021–2023. tema Digitalisering.

Surfhjälpen Vänersborg.se 2022-06-13

Invånare med bra självskattat hälsotillstånd, andel. Kolada.se

Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel. (åren 2010-2021) Kolada.se

Att hantera komplexa samhällsutmaningar: organisera, styra och leda i samverkan. Sveriges kommuner och regioner

Så stor blir efterfrågan på el för transportsektorn 2045. Svenskt näringsliv 06-03-2020

Västsvensk samling Presentation av Svenska kraftnät, Vattenfall Eldistribution och Ellevio rörande kapacitetsituationen i elnätet västra Sverige. Youtube 02-05-2022

Befolkningsutveckling och befolkningsprognos

En befolkningsprognos är en beräkning av hur stor befolkningen kommer att bli i framtiden. Som prognoser alltid är, det vill säga förutsägelser om kommande utveckling grundad på iakttagbara fakta, är de behäftade med en viss osäkerhet. Ingen vet med säkerhet hur det blir. En befolkningsprognos har många användningsområden. Planering av förskolor, skolor och äldreomsorg är några exempel, liksom planeringen av den allmänna bostadsförsörjningen.

Befolkningsutveckling

Vänersborgs befolkning idag

Idag har Vänersborgs kommun drygt 39 600 invånare. Från slutet av 1980-talet till början av 2010-talet var befolkningsutvecklingen långsam i kommunen och låg oftast strax under 37 000 invånare. Mellan 2013 och 2018 ökade befolkningen påtagligt, i en relativt hög takt.¹ Dessa år visar även statistiken att ett stort antal personer flyttade till Vänersborg från andra delar av världen.² Både befolkningsökningen och att många flyttade till Vänersborg från andra länder kan kopplas till den stora flyktinginvandring till Sverige som skedde under den här perioden.³

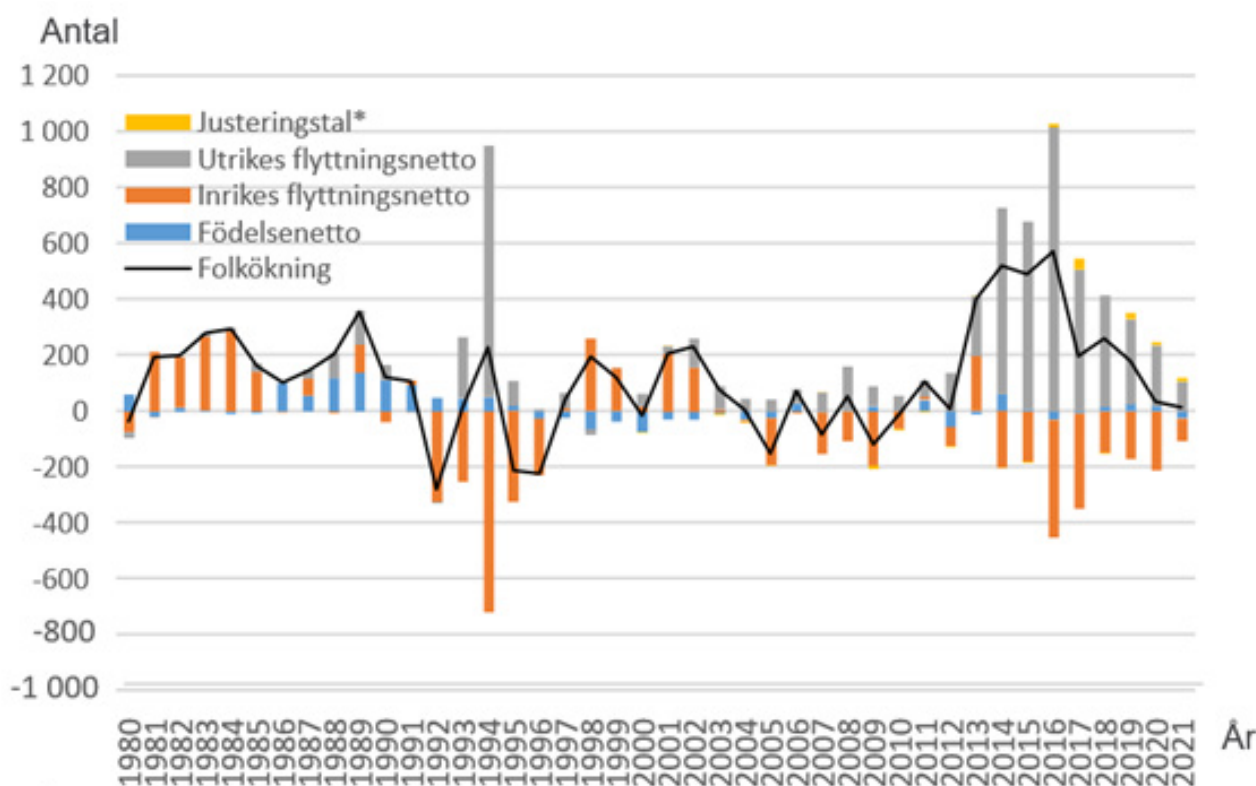
Nu har befolkningsutvecklingen mattats av igen. Hur inflyttningen till kommunen ser ut idag och hur prognoserna ser ut för kommunens fortsatta utveckling finns att läsa mer om nedan.

Tabell 1. Befolkningsutvecklingen i Vänersborg 1990-2020

Folkökningens komponenter

Tabell 2. Folkökningens komponenter

Källa: Sweco, baserat på SCB data

Vilka flyttar till och från kommunen?

Under de senaste åren har inflyttningen till Vänersborg framför allt bestått av personer som flyttar till Vänersborg från andra länder, som flyktingar eller genom andra typer av invandring. Kommunen har också haft en inflyttning från övriga länet där personer som tidigare bott i till exempel Trollhättan, Uddevalla och Lilla Edet valt att flytta till Vänersborg. När det gäller inflyttning och utflyttning från och till övriga Sverige har fler personer flyttat från Vänersborg till städer utanför länet än tvärtom.⁴

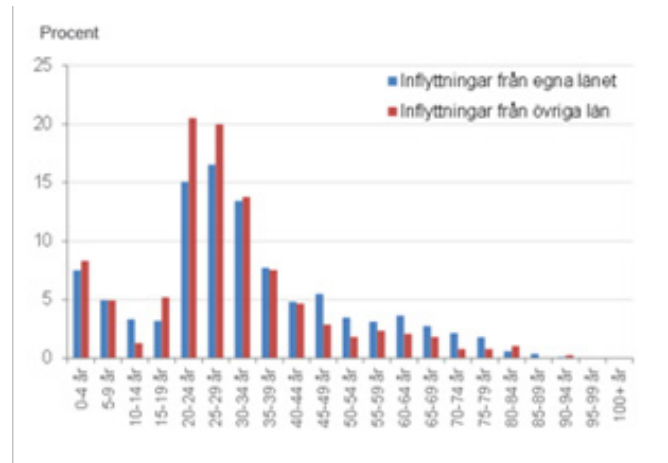
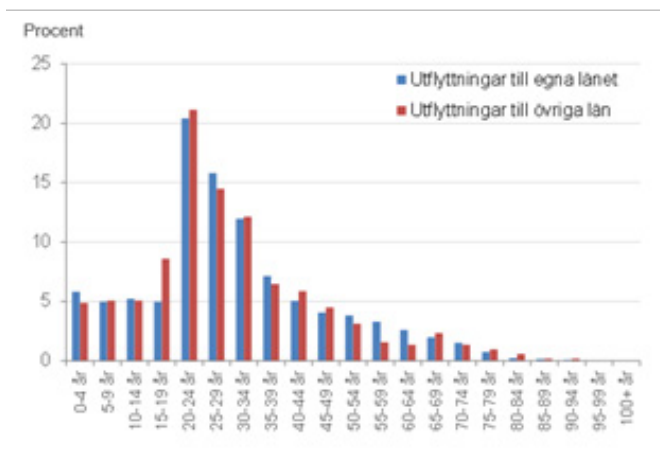
I diagrammen som visar in- och utflyttningar till och från kommunen uppdelat på ålder nedan, kan man se att personer mellan 20 och 35 år är mest rörliga. I början av 20-årsåldern flyttar många för att studera eller påbörja arbetslivet, antingen inom länet eller till en annan del av landet. I övre 20-årsåldern kan detta fortsätta, men här har också många blivit klara med sin utbildning och påbörjar sitt yrkesliv. Personer som är nya på arbetsmarknaden tenderar att vara mer flexibla och rörliga, det kan vara en potentiell förklaring till att många flyttar till Vänersborg från övriga landet när de är mellan 25 och 29 år.

Längre upp i åldrarna blir invånarna mindre rörliga och de flyttar som sker tenderar att vara inom länets gränser.

Kommun	Netto
Trollhättan	95
Uddevalla	22
Lilla Edet	15
Umeå	15
Bengtsfors	11
Mölnadal	10
Kristianstad	9
Partille	9
Herrljunga	9
Järfälla	8
..	
Linköping	-10
Jönköping	-10
Kungälv	-12
Stockholm	-13
Eskilstuna	-13
Uppsala	-14
Lund	-14
Grästorps	-14
Karlstad	-21
Göteborg	-66
Övriga	-97
Inrikes flyttnetto totalt	-81

Figur 1 - Flyttnetto till/från andra kommuner 2021, Sweco

Tabell 3 och 4. In- och utflyttningar

Källa: Sweco, baserat på SCB data

Ökande försörjningsbörda

Den demografiska utvecklingen i ett land påverkar dess ekonomi och arbetsmarknad. Med en allt äldre befolkning ökar pressen på välfärdssystemen och kompetensförsörjningen. I Vänersborg, liksom i övriga Sverige, har andelen i arbetsför ålder relativt de övriga befolkningsgrupperna sjunkit de senaste decennierna. Den demografiska försörjningskvoten ökar, det vill säga allt färre ska försörja allt fler.⁶ Grundorsaken är att fler lever allt längre så att gruppen 65 år och äldre utgör en allt större andel av befolkningen.

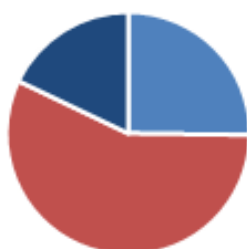
Den demografiska försörjningskvoten har sedan 1998 i Vänersborg ökat från 0,76 till 0,87. Framskrivningen enligt Kolada på fem år ger en kvot på 0,91. Detta innebär att utvecklingen vi sett sedan 1998 fortsätter fram till år 2026. Fortsatt hög invandring till landet, med en stor andel barn och unga vuxna, är en faktor som kan balansera upp för den åldrande befolkningen.

Befolkningssammansättning 2021

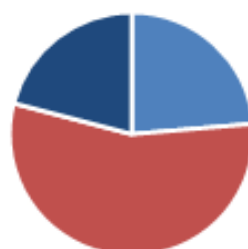
Ålderskategori	Antal
Barn och unga (0-19 år)	9 340
Arbetsför ålder (20-64 år)	21 210
Äldre (65 år och uppåt)	9 086

Tabell 5. Befolkningssammansättning och försörjningskvot år 2000, 2010 och 2020

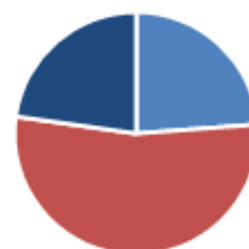
År 2000
Försörjningskvot 0,76

År 2010
Försörjningskvot 0,80

År 2020
Försörjningskvot 0,87

■ Unga

■ Arbetsför ålder

■ Äldre

Befolkningsprognos

Befolkningsprognoser i Vänersborg

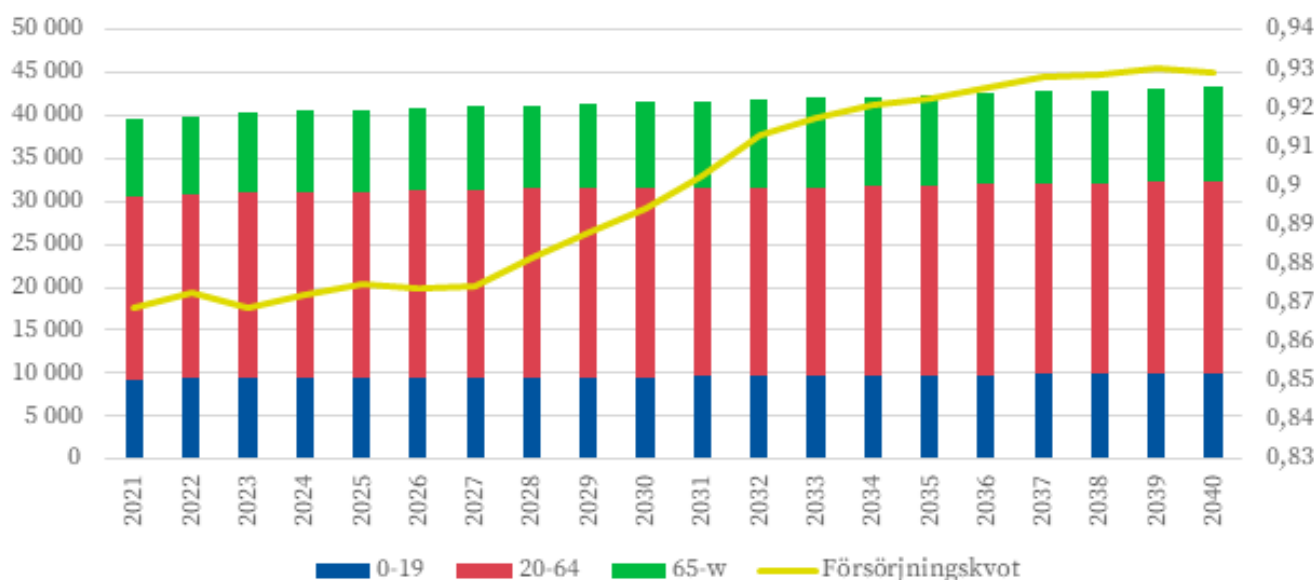
Enligt statistiska centralbyråns (SCB) framskrivning av befolkningen till 2040⁷ antas befolkningen i Sverige ha ökat med 9 procent, till drygt 11 miljoner invånare. Västra Götalandsregionen beräknas ha en befolkningsökning på 9,3 procent, medan exempelvis Västernorrland beräknas minska sin befolkningsmängd med 5,8 procent. Andelen äldre beräknas att öka i alla län, som en följd av minskad dödlighet och stora ålderskullar under 1940-talet. Under 2010-talet var invandringen i Sverige hög och medförde att invandringsöverskottet stod för huvuddelen av folkökningen i alla län. Denna faktor bedöms även stå för det största bidraget till den framtida befolkningsökningen.⁸

Vänersborgs kommun baserar sitt arbete på en egen befolkningsprognos, framtagen av Sweco. I den aktuella befolkningsprognosen tas tre komponenter med i beräkningen; den allmänna befolkningsutvecklingen i länet och riket (prognosticerat av SCB), den möjliga befolkningsutvecklingen utifrån bostadsbyggande i kommunen samt flyttmönsteranalys baserat på rörelse under 2021.

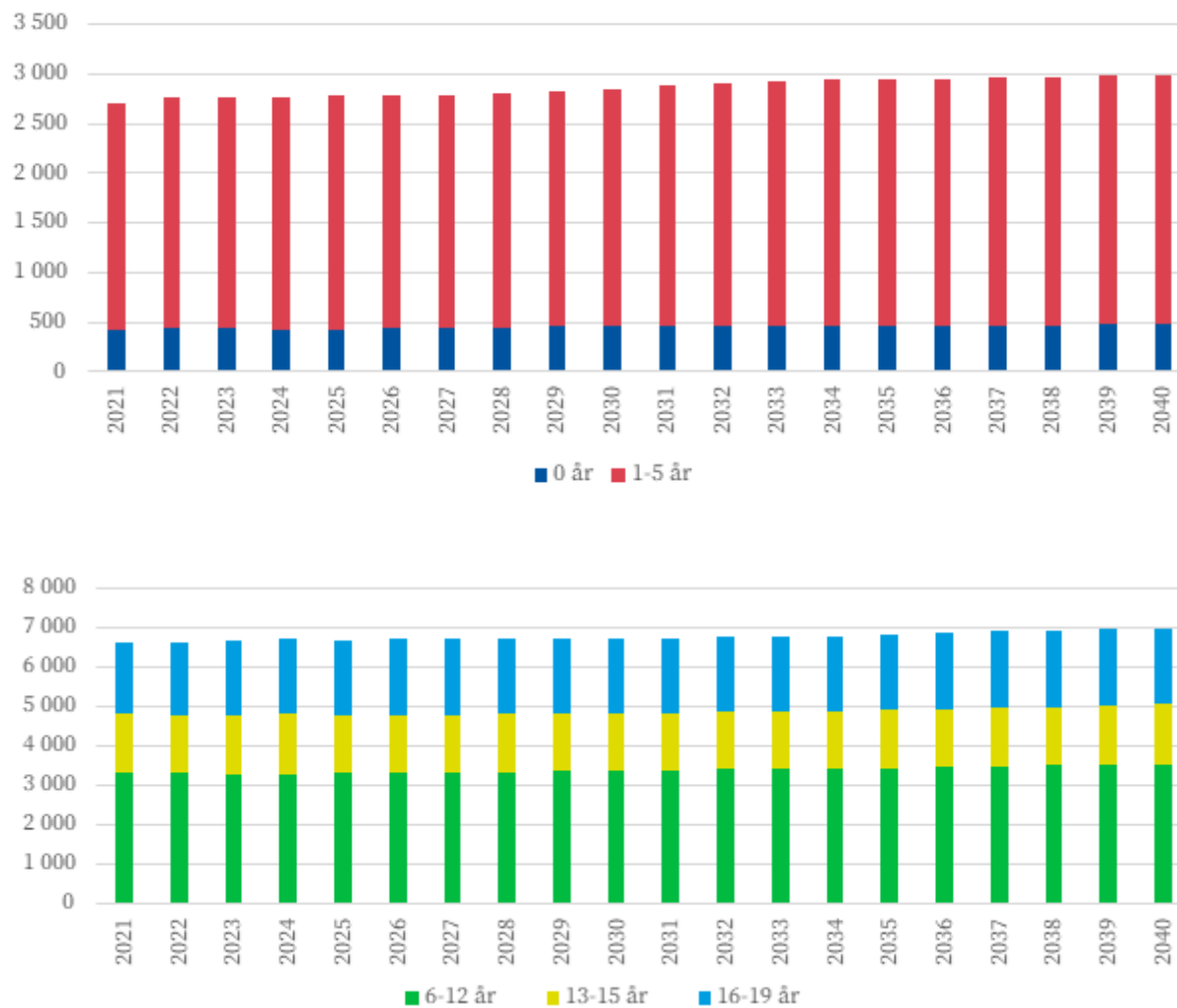
Till år 2040 förväntas befolkningen i kommunen kunna öka med drygt 10 procent till över 43 000 invånare. Andelsmässigt förväntas ökningen vara störst i åldersgrupperna 65 år och äldre, vilket ger en ökande demografisk försörjningskvot.

Enligt SCB:s beräkningar antas Vänersborgs kommun ha en befolkning på knappt 40 600 invånare år 2040. Den prognosticerade utvecklingen är avsevärt lägre än den som Sweco tagit fram. Detta beror främst på att Swecos befolkningsprognos utgår från en fortsatt utveckling inom Trestad, där bland annat statliga och regionala infrastruktursatsningar leder till företagsetableringar och intresse för bosättning i kommunen. Som grund för prognosen finns därför en fortsatt utbyggnad av bostäder, vilket inte ingår i SCB:s prognos. Swecos prognos är mer samspelt med kommunens övriga planer. Hur kommunen arbetar för att påverka befolkningsutvecklingen går att läsa om nedan.

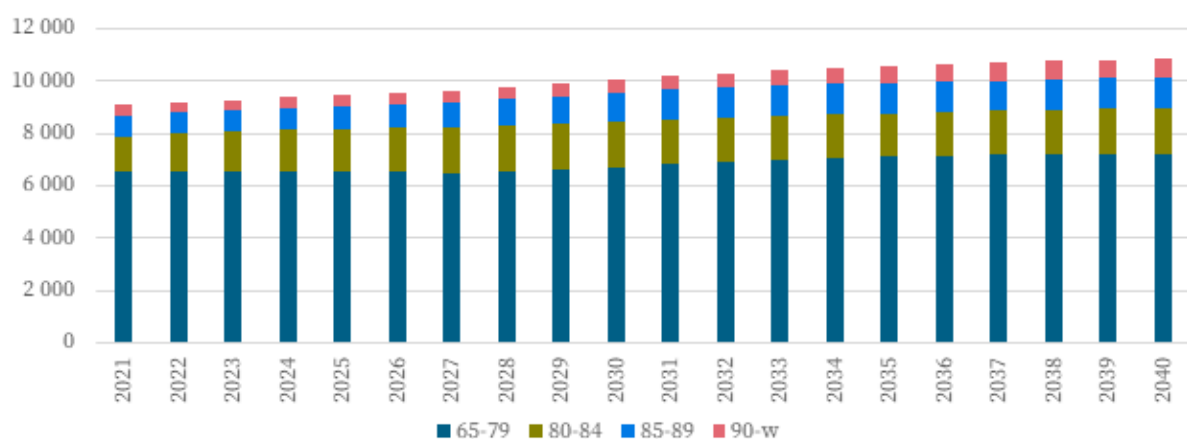
Tabell 6. Befolkningsprognos till 2040, åldersfördelning, Sweco

Tabell 7 och 8. Prognosticerad befolkningsutveckling av barn och unga till 2040, Sweco

Tabell 9. Prognosticerad utveckling av äldre till 2040, Sweco

Procentuell befolkningsförändring i delområden 2040 jämfört med 2021

När befolkningstillväxten jämförs mellan olika delområden i kommunen, här baserat på skolornas upptagningsområden, ser man i vilka delar som kommunen växer. I diagrammen nedan kan man se den procentuella befolkningsförändringen för varje delområde, baserat på Swecos befolkningsprognos. Områdena Öxnered och Rösebo växer procentuellt mest fram till 2040 där Öxnered får en 60-procentig befolkningsökning och Rösebo växer med 33 procent jämfört med befolkningen 2021. Sedan finns även ett antal områden där skillnaderna från nu till 2040 är mindre och i befolkningen i vissa fall sjunker till 2040 enligt prognosen, så som i Blåsut och Halleberg. Skillnaderna mellan områdena kan i hög grad härledas till vart kommunen planerar bostadsbyggande de närmsta åren.⁹

Område	2021	2025	2030	2035	2040
Öxnered	1 476	1 681	1 892	2 132	2 362
Väne-Ryr	681	686	695	702	707
Vänersnäs	590	591	592	593	597
Tärnan	6 017	6 171	6 130	6 125	6 147
Sundals Ryr	510	525	543	556	568
Skerrud	1 186	1 241	1 308	1 360	1 397
Rösebo	756	751	752	797	1 005
Onsjö	3 115	3 327	3 437	3 534	3 531
Mulltorp	600	595	595	595	596
Mariedal	4 461	4 552	4 537	4 576	4 604
Halleberg	2 059	2 050	2 066	2 041	2 030
Granås	1 572	1 582	1 617	1 598	1 589
Frändefors	2 672	2 665	2 690	2 757	2 750
Centrala Vargön	1 964	1 938	1 959	2 014	2 051
Centrala stan	7 751	8 126	8 526	8 769	9 050
Brålanda	1 914	1 959	1 989	2 042	2 096
Blåsut	2 311	2 257	2 229	2 219	2 220

Faktorer som kan styra och påverka befolkningsutvecklingen lokalt

Utöver migrationens påverkan på befolkningsutvecklingen som beskrivits tidigare, finns flera områden som kan påverka antalet invånare i kommunen.

Hur attraktiv en kommun uppfattas för inflyttning, och i vilken utsträckning invånare väljer att bo kvar i kommunen, påverkas av många faktorer. Givetvis är det individuellt hur människor väljer att flytta, men faktorer som tillgängliga bostäder, arbetstillfällen och kvalitet på kommunal service så som skola och vård kan påverka flyttmönster i hög grad. Pendlingsmöjligheter och utbud av kultur- och fritidsaktiviteter kan också spela roll.

Vänersborgs kommuns strävan mot att skapa förutsättningar för en befolkningsutveckling och att få invånarna att bo kvar i kommunen lyser igenom kommunens vision:

”Vänersborgs kommun – attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet”¹⁰

Visionen införlivas sedan i kommunens arbete, genom till exempel översiktsplanen,¹¹ kultur- och fritidsnämndens arbete med kultur för barn och unga¹² och näringslivsarbetet i kommunen.¹³

Bostadsutbud och befolkningsutveckling är starkt sammankopplade. Bostadsutbudet påverkar befolkningsutvecklingen genom att tillgängliga bostäder kan uppmuntra familjebildning och att unga väljer att flytta

hemifrån till en bostad inom hemkommunen. Det skapar också förutsättningar för inflyttning till kommunen. Om utbudet av bostäder är lågt kan problem med trångboddhet uppstå och detta kan påverka huruvida man väljer att skaffa barn eller inte.¹⁴

I Vänersborgs bostadsförsörjningsplan 2021–2025 redovisas att ett stort antal nya bostäder kan komma att byggas i kommunen under de närmsta åren. Målsättningen är att skapa förutsättningar för att 200 nya bostäder kan byggas per år under perioden, för att kunna möta efterfrågan och undvika en situation med bostadsbrist. Bostadsbyggande sker i hela kommunen. De mer omfattande projekten och merparten av flerbostadshusen byggs i Vänersborg-Vargöns tätortsområde. På landsbygden förväntas en stor del av bostadsbyggandet ske i Brålanda inför kommande tågstation och där kommunala vatten- och avloppsledningar anlagts, bland annat längs Dalslandskusten.¹⁵

1. SCB.se/snabb fakta/Sveriges befolkning
2. Siffror från Sweco
3. Asylsökande 2002-2021 (scb.se)
4. Siffror från Sweco
5. Kolada.se, fri sökning. Sökord: Demografisk försörjningskvot, Invånarantal, Framskrivning förväntad försörjningskvot om fem år.
6. Demografisk försörjningskvot består av antalet personer 0–19 år samt 65 år och äldre dividerat med antalet personer 20-64 år
7. Publicerad på scb.se 2022-05-25
8. Den framtida befolkningens storlek och sammansättning bestäms av antaganden om den framtida utvecklingen av fruktsamhet, dödlighet och flyttningsmönster. Beräkningarna bygger på vad som observerats under de senaste nio åren och ett antagande om att den utvecklingen fortsätter. I beräkningarna tas ingen hänsyn till planerat bostadsbyggande, företagsetableringar eller andra framtida mål och förutsättningar i kommunerna.
9. Bostadsförsörjningsplan 2021–2025, antagen av kommunfullmäktige 2021-03-17, § 27
10. Vision och kommunfullmäktiges inriktningsmål - Vänersborgs kommun (vanersborg.se)
11. Översiktsplan 2017 (vanersborg.se)
12. Program för arbete med kultur för barn och unga i Vänersborgs kommun.pdf (vanersborg.se)
13. Näringsliv och arbete - Vänersborgs kommun (vanersborg.se)
14. Medför fler bostäder en ökad befolkning? - Planering för bostadsförsörjning - Boverket
15. Bostadsförsörjningsplan 2021–2025

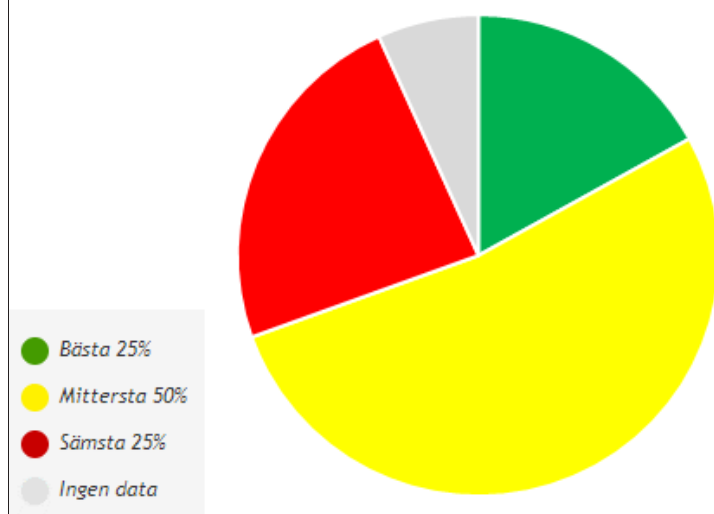

Nulägesbeskrivning för Vänersborgs kommun

Den sociala, ekonomiska och ekologiska hållbarheten

Vänersborgs kommun deltar, tillsammans med flertalet kommuner och regioner, i Glokala Sverige. Projektet syftar till att öka kunskap och engagemang kring Agenda 2030. Agenda 2030 för hållbar utveckling innehåller 17 globala mål. Dessa är integrerade i kommunens styrning och arbetet leds av en politisk samverkansgrupp. En sammanställning av de 17 målen och de nyckeltal som Sveriges kommuner och regioner har tagit fram för att följa utvecklingen av dem finns i databasen Kolada. Nedan har ett antal av den 58 övergripande nyckeltalen¹ lyfts fram där Vänersborgs kommun antingen har en negativ trend, med påtaglig negativ avvikelse jämfört med andra, eller positiv trend, med påtaglig positiv avvikelse jämfört med andra.

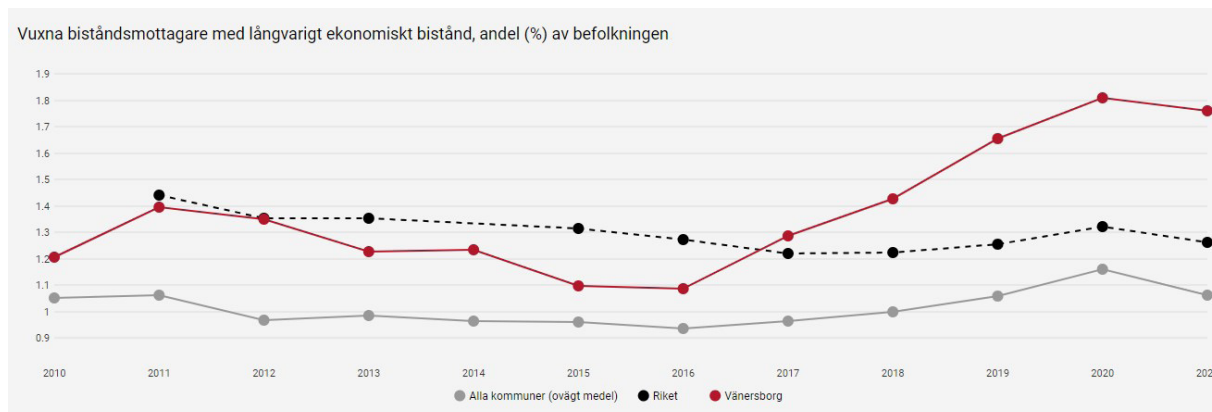
Vänersborgs kommuns Agenda 2030 resultat 2021

Mål 1 Ingen fattigdom

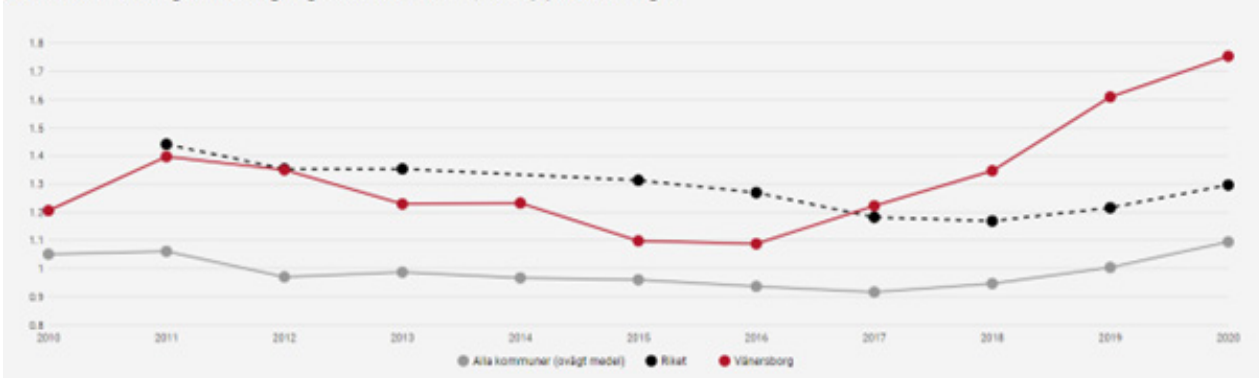
Detta mål följs upp av två nyckeltal; Unga invånare i ekonomiskt utsatta hushåll och Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd. I båda fall avviker Vänersborg negativt i jämförelse med rikets snitt med negativ trend.

Rikssnitt för andelen unga i ekonomiskt utsatta hushåll är 8,8 procent, medan de i Vänersborg är 12,8 procent (2020). Rikssnitt för andelen vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd är 1,26 procent medan de i Vänersborg är 1,76 procent (2021).

1. 23 av de övergripande nyckeltalen har underkategorier knutna till sig.

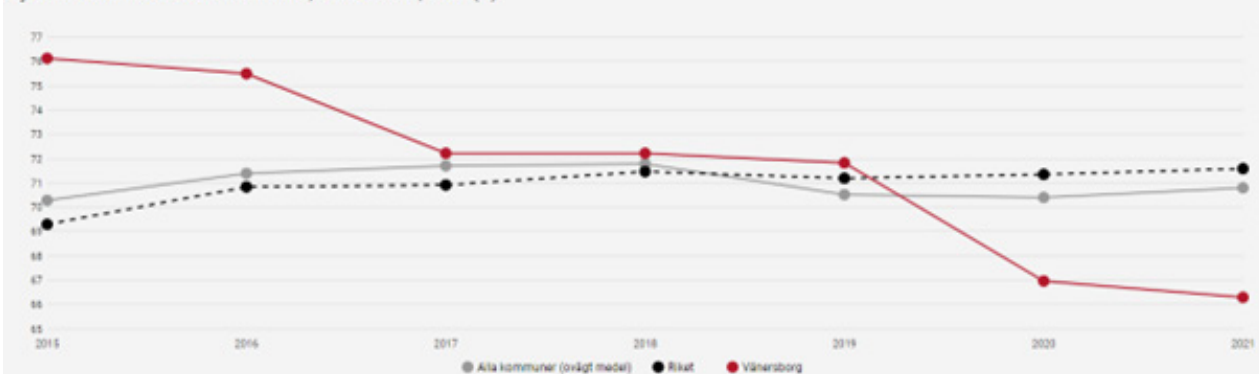
Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen

Mål 4 God utbildning för alla

Detta mål följs upp av sex övergripande nyckeltal. Vänersborg ligger i nivå med rikssnitt, alternativt har värden som följer rikssnitt över tid, i de flesta avseenden. En allt större andel barn är inskrivna i förskolan och allt fler elever i årskurs nio är behöriga till yrkesprogram. Dock ses en negativ trend vad gäller andelen gymnasieelever med examen inom fyra år, med en påtaglig negativ avvikelse (66,3) ifrån rikssnitt (71,6). Ett skäl till den negativa trenden är att andelen introduktionsprogramselever ökade under åren 2015–2017 och utgjorde hela 53 procent av det totala elevunderlaget på Birger Sjöbergsgymnasiet år 2017, från att tidigare år legat runt 25 procent (fram till och med 2014). De flesta av dessa elever var nyanlända flyktingar. Av dessa klarar få elever lära sig språket, läsa in grundskolan och ett nationellt gymnasieprogram inom en fyraårsperiod.

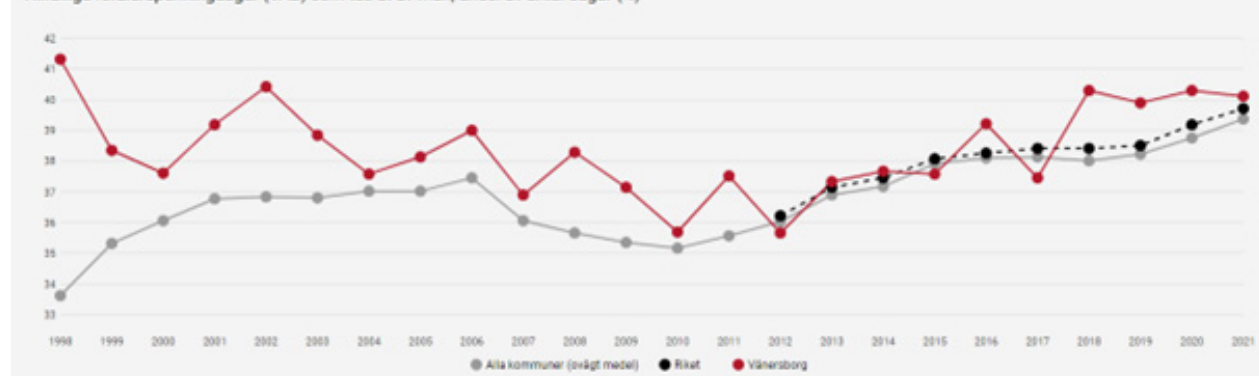
Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%)

Mål 5 Jämställdhet

Detta mål följs upp av fyra övergripande nyckeltal. I Vänersborg är andelen heltidsarbetande hög och har legat över rikssnitt under lång period. Särskilt inom området kultur och fritid samt inom äldreomsorgen, har Vänersborg relativt höga resultat. En förhållandevis hög andel av de tillfälliga föräldrapenningdagarna (VAB) tas ut av män i Vänersborg. Här har Vänersborg länge legat över rikssnitt.

Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%)

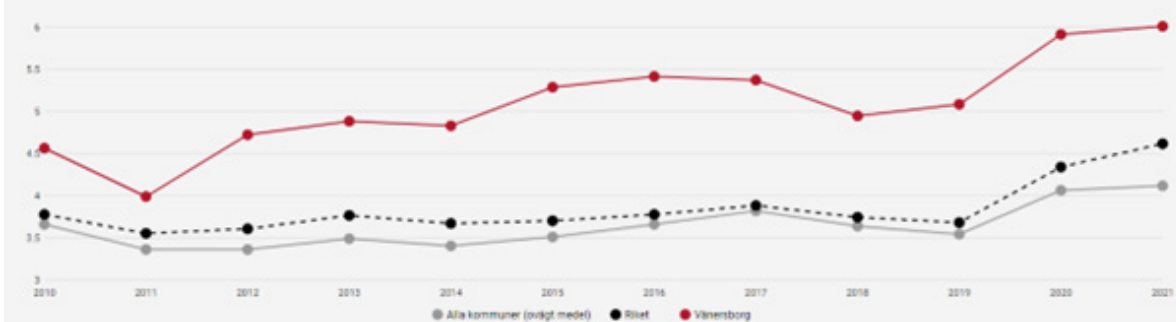

Mål 8 Anständig arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Detta mål följs upp av fyra övergripande nyckeltal. Skillnaden mellan kommuner i bruttoregionprodukt (BRP) är stor och Vänersborg sällar sig till de som hamnar i mittenspannet. Andelen förvärvsarbetande har följt den nationella trenden genom åren. Ungdomsarbetslösheten, det vill säga unga 16–25 år som varken studerar eller arbetar, har länge legat över rikssnitt, men har sedan 2015 kraftigt minskat och ligger nu betydligt närmare rikssnittet. Däremot har långtidsarbetslösheten länge avvikit negativt från rikssnitt och trenden är negativ.

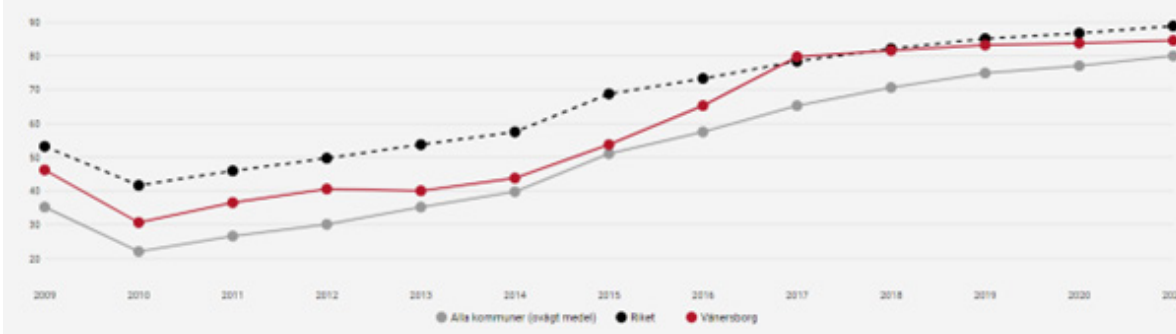
Långtidsarbetslöshet 25-64 år, årsmedelvärde, andel (%) av bef.

Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

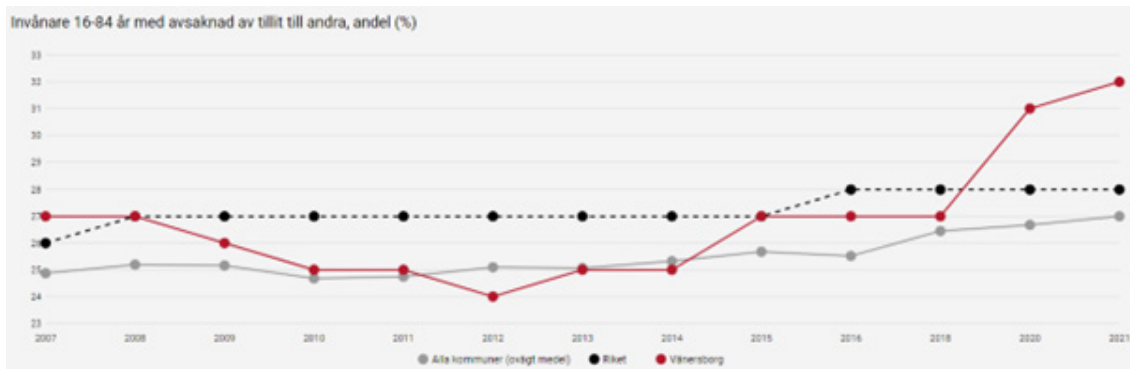
Detta mål följs upp av tre övergripande nyckeltal. Vänersborg har goda resultat på samtliga. Fyra av fem har tillgång till kollektivtrafik inom 500 meter från sin bostad, vilket är i nivå med rikssnitt. Företagsklimatet är gott. Företagens bedömning av den kommunala servicen i myndighetsutövningen är 76 av 100, vilket dels är en stadig ökning (64/100 år 2012), dels strax över alla kommuners ovägda medel (75). Slutligen är bredbandstäckningen i kommunen god. Den har legat strax över alla kommuners ovägda medel under överskådlig tid, stadigt ökat och ligger sedan 2017 i nivå med rikssnitt. Detta gäller både för glesbygd och tätbebyggt område.

Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, andel (%)

Mål 10 Minskad ojämlikhet

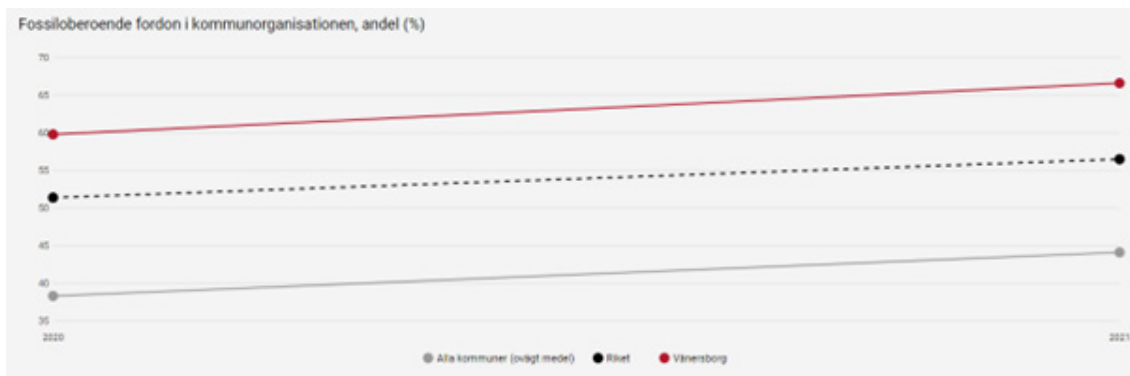
Detta mål följs upp av tre nyckeltal. På samtliga tre uppvisar Vänersborg låga resultat och negativa trender. Andelen brukare inom LSS som upplever att de får bestämma om saker som är viktiga har sjunkit de senaste två åren och Vänersborg ligger nu under alla kommuners ovägda medel. Verksamheterna har tvingats till begränsningar på grund av pandemin vilket kan ha bidragit till den minskade nöjdheten. Andelen flyktingar som är förvärvsarbetande har förvisso stadigt ökat sedan 2014, men ligger klart under (38,0) rikssnittet (48,8). Tilliten till andra har påtagligt minskat. 2012 uppgav 73 procent att de kände tillit, 2021 hade andelen sjunkit till 68 procent. Nedan visas de omvända siffrorna, det vill säga andelen invånare med avsaknad av tillit till andra.

Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna

Detta mål följs upp av sju övergripande nyckeltal. Industrin i Vänersborg släpper ut en förhållandevis hög andel växthusgaser jämfört med riket, till skillnad från jordbruket, uppvärmningen, el och fjärrvärme samt arbetsmaskiner. Andelen fossiloberoende fordon i kommunorganisationen, liksom personbilar är hög i Vänersborg och trenderna är positiva.

Andelen fossiloberoende fordon i kommunorganisationen har under flera år succesivt ökat och en troligt bidragande orsak till det är Fyrbodals budkavle som undertecknades 2014 om att Vänersborgs kommun år 2030 ska ha en fossiloberoende och energieffektiv fordonsflotta.

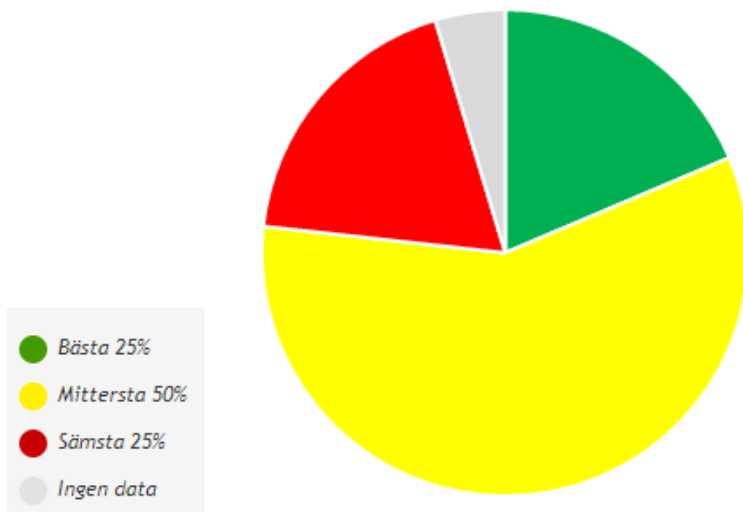

Den kommunala kvaliteten

Vänersborgs kommun deltar i nätverket KKiK (Kommunens kvalitet i korthet). Kommunerna tar fram och jämför resultat mellan varandra inom tre fokusområden: Barn och unga, Stöd och omsorg och Samhälle och miljö. Materialet är en nyckeltalssamling som ska ge en övergripande bild av kommunen när det gäller tillgänglighet, trygghet, delaktighet, effektivitet och kommunen som samhällsutvecklare.

Även här lyfts ett urval fram där Vänersborgs kommun antingen har en negativ trend, med påtaglig negativ avvikelse jämfört med andra, eller positiv trend, med påtaglig positiv avvikelse jämfört med andra.

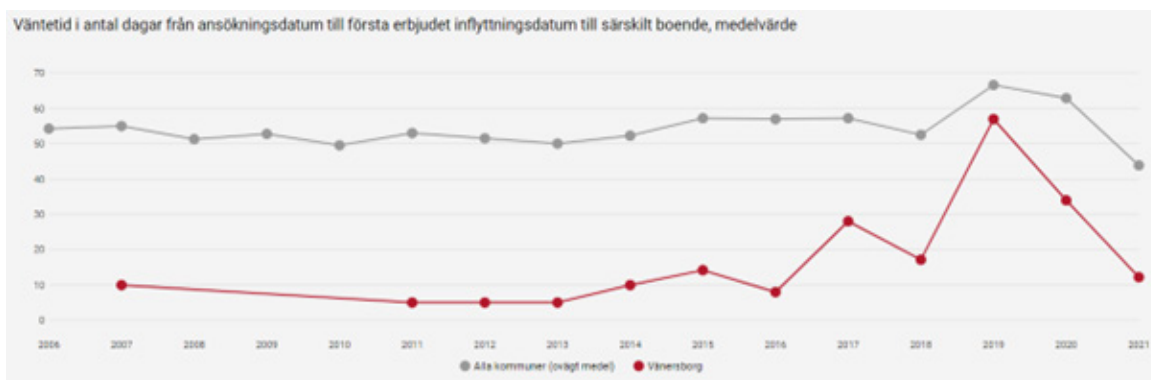
Vänersborgs kommuns KKiK resultat 2021

Positiva avvikelser

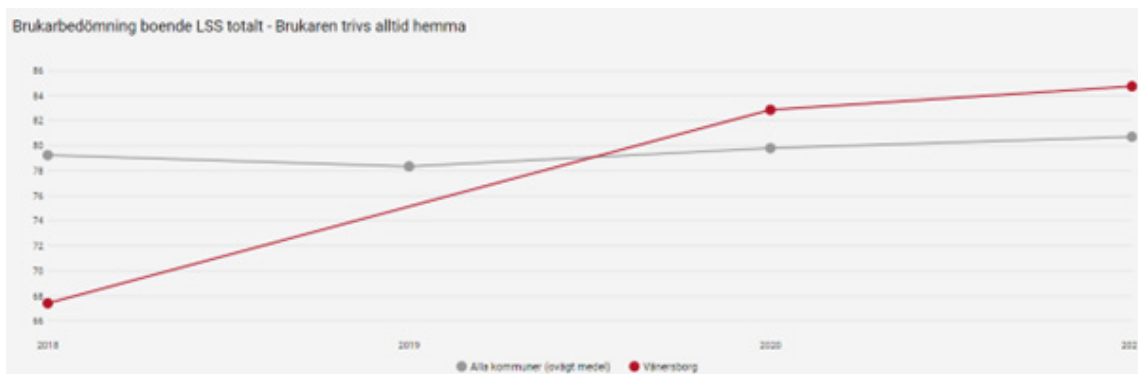
Antalet barn per årsarbetare på förskolan har länge varit relativt hög i Vänersborg. Det senaste året har den trenden vänt. År 2021 gick det 4,7 barn per årsarbetande personal i Vänersborg jämfört med 5,1 i rikssnitt, detta trots att andelen inskrivna barn i förskolan i Vänersborg har ökat. En trolig bidragande orsak till minskningen är att Vänersborg blivit beviljad riktade statsbidrag för mindre barngrupper i förskolan samt bidrag för kvalitetssäkrande åtgärder. Bemanningen har därmed kunnat öka utan att nettokostnaden för kommunen ökat nämnvärt.

Väntetiden till särskilt boende minskar i Vänersborg. Väntetiden är 12 dagar i Vänersborg, vilket är betydligt lägre än alla kommuners ovägd medel på 44 dagar. Väntetiden ökade kraftigt under det senaste året, bland annat på grund av att platser på Lunddala stängt under pågående ombyggnad. Platser på behovsprövade boendeformer (SÄBO) har minskat över tid vilket också kommer att återspeglas i längre väntetider. Pandemieffekt under 2021 har inverkat på väntetiderna, som eskalerat under 2022.

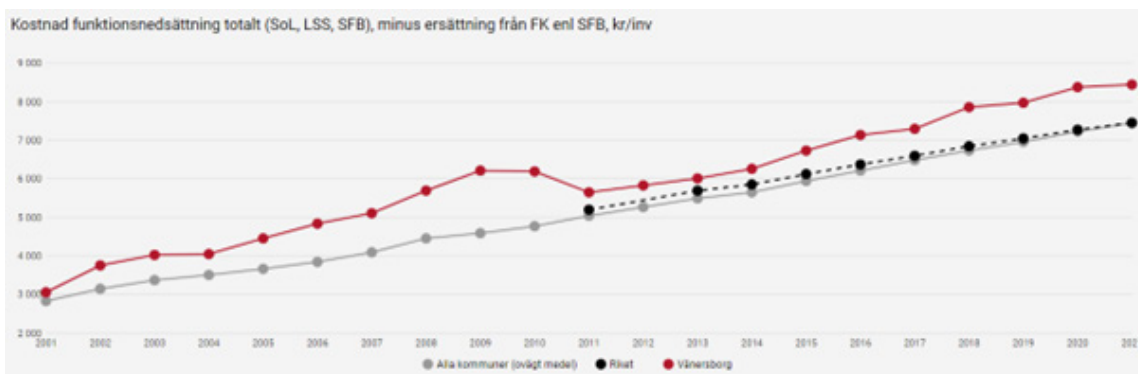
Andelen brukare inom LSS som trivs på sitt boende är högre i Vänersborg än kommunsnittet. En bidragande orsak är att boendena är ändamålsenliga och moderna, som håller hög standard.

Negativa avvikelser

Andelen gymnasieelever som tagit examen inom fyra år utgör också ett av KKiK:s nyckeltal (se diagram under det globala målet God utbildning för alla). 2021 låg andelen i Vänersborg drygt fem procentenheter lägre än rikssnitt, från att 2015 ligga ca sju procentenheter högre än rikssnitt.

Kostnaden för LSS- och SoL-insatser (insatser enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service i vardagen) till personer med funktionsnedsättning ökar i Vänersborg. Kostnaden är 8438 kronor vilket är betydligt högre än kommunsnittet på 7451 kronor. En orsak till den relativt höga är att Vänersborg köper externa platser, som kostar mer än hemmaplanslösningar.

Ekonomiska förutsättningar

Här presenteras en lägesrapport om hur ekonomin ser ut i dag, men också en bedömning om hur det kan tänkas se ut de närmaste åren. Information och prognoser hämtas från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Konjunkturinstitutet (KI).

För att jämföra Vänersborg med andra kommuner redovisas dels diagrammet Resurs-jämförelse med andra kommuner, som visar Vänersborgs kommuns kostnader jämfört med andra, dels kommunens finansiella profil som säger om vi har en god eller dålig ekonomi jämfört med andra.

Avslutningsvis listas de utmaningar som Vänersborgs kommun står inför kommande planperiod.

Det reala skatteunderlaget minskar framöver

Den svenska ekonomin bromsar in redan under 2022. SKR:s skatteunderlagsprognos visar att inflationen och stigande räntor påverkar såväl investeringar som hushållens konsumtion negativt. Tillväxten försvagas och BNP-tillväxten för 2022 kommer att landa på 2,1 procent och 1,0 procent för 2023.

KI skriver i sin augustirapport att hög inflation, stigande räntor och hushållens minskade konsumtion bidrar till att svensk ekonomi går in i en lågkonjunktur nästa år med försämrat arbetsmarknadsläge. Riksbanken kommer emellertid att fortsätta på den inslagna vägen med räntehöjningar i syfte att stävja inflationen och de höga inflationsförväntningarna.

Högre internationella räntor bromsar den globala konjunkturen. Redan innan kriget i Ukraina var inflationen hög, speciellt i USA. Europa präglas i hög grad av kriget i Ukraina, vilket lett till en utbudsschock med markant höjda priser på energi och livsmedel. Det ryska hotet om stängda gasflöden har höjt risken för ett mer abrupt bakslag för den europeiska ekonomin.

SKR bedömer att orderläget för flera branscher är relativt starkt just nu, efterfrågan på arbetskraft stor och rekryteringsläget allmänt sett ansträngt. Den svaga produktionsökningstakten som vi förutses lär dock dämpa efterfrågan på arbetskraft framöver.

Hög inflation både 2022 och 2023

Den höga inflationstakten är nu brett förankrad. Ovanligt stora prishöjningar märks för det stora flertalet av varor och tjänster. Därtill kvarstår höga energipriser (el och drivmedel), som redan i fjol var drivkraften bakom inflationsuppgången. Mycket talar för att livsmedelspriserna i höst fortsätter att stiga mer än normalt. Likaså finns det en överhängande risk att de redan höga elpriserna blir än högre i vinter. En fortsatt hög inflation i vår omvärld, liksom en svag svensk krona, talar för att en hög importerad inflation består en tid framöver.

Real nedgång av skatteunderlaget 2023

SKR bedömer att det underliggande skatteunderlaget kommer att öka något starkare under kommande år än genomsnittet för de tio senaste åren. De nominella ökningarna urholkas dock av kostnadsökningar för pensioner och högre insatspriser, så som ökade kostnader för varor och tjänster. Realt sett syns därför snarare en historiskt svag utveckling för skatteunderlaget. Nästa år beräknas skatteunderlaget till och med minska realt sett med två procent.

Urholkningen av skatteunderlaget försvagar kommunernas och regionernas köpkraft. Trots relativt höga ökningarna av skatteinkomsterna kommer det att bli en utmaning att finansiera det ökade behovet av välfärd när allt större andel av befolkningen blir äldre under kommande år.

Nominellt sett ökar intäkterna i kommuner och regioner väl. Arbetsmarknaden är stark och staten höjer garantipensionerna. Å andra sidan får den höga inflationen under 2022 och 2023 effekten att prisbasbelop-

pet stiger kraftigt 2023 och 2024. Det leder i sin tur till att de direkta insatspriserna blir högre. Pensionskostnaderna för kommuner och regioner blir över 40 miljarder kronor högre 2023 än 2022 och fortsätter dessutom att öka kraftigt även under 2024.

Osäkerheter i prognoserna – stora fallgropar

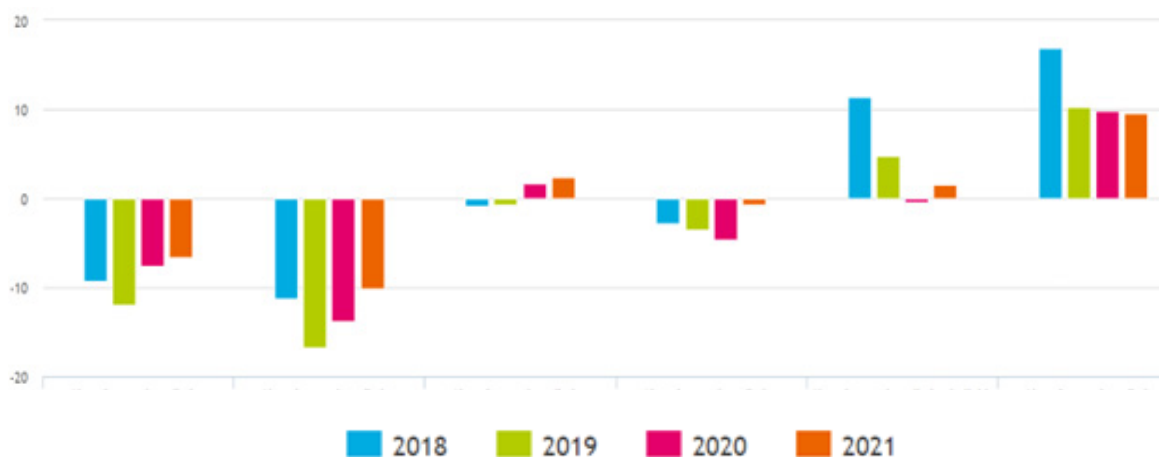
I juni målade KI upp en riskbild som även i augusti visar sig stå väl. Under sommaren har det blivit allt tydligare att Ryssland kommer att använda gasleveranserna till Europa som ett politiskt vapen för att straffa länder som ger stöd till Ukraina i kriget mot Ryssland. Skulle Ryssland stoppa gasexporten helt under den kommande vintern kommer energipriserna att öka ännu mer än vad som förutses i nu och det finns då en påtaglig risk att många länder i Europa går in i en recession. Detta skulle påverka den svenska ekonomin negativt via bland annat ännu högre priser och svagare exportefterfrågan. Dessutom råder stor osäkerhet om hur kriget i sig utvecklas och hur det påverkar den internationella handeln.

Störningarna i de globala leveranskedjorna och bristen på insatsvaror bedöms gradvis börja klinga av nästa år. Denna bedömning är mycket osäker menar KI, inte minst vad det gäller Kinas roll till följd av nolltoleranspolitiken mot covid-19. Skulle omfattande vågor av smittspridning förekomma även nästa år, av omikronvarianten eller av nya mutationer, finns det en påtaglig risk att problemen i de globala leveranskedjorna inte klingar av så som antas i prognosen. Likaså utgör de eskalerade spänningarna kring Taiwan en osäkerhet för världsekonomin. Bland annat Svenska dagbladet rapporterar om Kina som genomför militärövningar runt hela önationen.

Resursjämförelse med andra kommuner

Kostar våra verksamheter mycket eller lite jämfört med andra och vad borde vi kosta enligt vår struktur? I diagrammet nedan visas nettokostnadsavvikelsen per verksamhet. Avvikelser beräknas utifrån kommunens förutsättningar, när verksamheten bedrivs vid en genomsnittlig ambitions-, effektivitets- och avgiftsnivå. Avvikelsen visar om kommunens faktiska nettokostnader var högre eller lägre än vad som kan förväntas utifrån strukturen. Avvikelser över 0 innebär att kommunen hade en kostnadsnivå som var högre än jämförbara kommuner, och under 0 visar en kostnad som var lägre.

Diagram: Nettokostnadsavvikelse %, åren 2018-2021

För år 2021 visar förskola och fritidshem en lägre kostnad som i pengar kan beräknas till sammanlagt 24 mnkr 2021. Äldreomsorgen visar en högre kostnad, vilket i pengar kan beräknas till sammanlagt 49 mnkr mer än vad strukturen motiverar. Orsaken till högre kostnader är antingen en högre ambitionsnivå eller en inte lika effektivt bedrivna verksamhet. Orsaken till lägre kostnader beror antingen på en lägre ambitionsnivå eller effektivare bedrivna verksamhet än vad strukturen motiverar. Övriga verksamheter, grundskolan, gymnasieskolan och IFO, kostar ungefär så mycket som de borde utifrån kommunen struktur medans

förskolan och fritidshem kostar mindre och äldreomsorgen kostar mer.

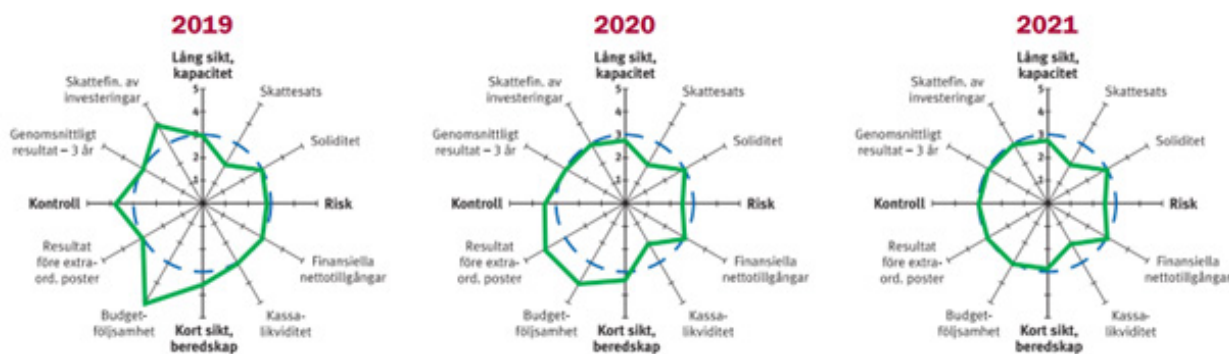
Om vi tittar på utvecklingen över åren så kan vi konstatera att äldreomsorgen visar ett trendbrott från 2019 och framåt. 2018 avvek nettokostnaden med 80 mnkr för att minska till ca 50 mnkr i avvikelser per år de kommande åren.

Finansiell profil

Har Vänersborg en god eller dålig ekonomi? Ett sätt att besvara frågan är att göra jämförelser med andra kommuner. Kommunforskning i väst (KFI) har sedan 90-talet tagit fram finansiella jämförelser mellan kommunerna utifrån ett antal finansiella nyckeltal och väsentliga mått. Nyckeltalen kommenteras kortfattat i faktarutan nedan.

<p>Kommunforskning i väst (KFI) har tagit fram jämförande finansiella profiler för kommunerna. Utifrån åtta finansiella nyckeltal avseende kapacitet på lång och kort sikt, risk och kontroll görs en betygsättning av varje kommun i relation till genomsnittet i länet.</p> <p>I diagrammet nedan presenteras den finansiella profilen grafiskt genom den heldragna linjen. Betygsättningen sker i en skala 1-5 utifrån bokslut 2012. Betyget 5 är bäst och betyget 1 är sämst. Betyget 3 utgör det genomsnittliga betyget i länet.</p>	Nyckeltal i den finansiella profilen	
	Mått	Förklaring
	Skattesats	En låg skattesats anses positiv eftersom kommunen då lättare kan höja skatten.
	Soliditet	Självfinansieringsgrad. Eget kapital i % av summa tillgångar.
	Finansiella nettotillgångar	Finansiella tillgångar - finansiella skulder i relation till kommunens nettokostnader. Speglar medellång betalningsberedskap.
	Kassalikviditet	Finansiella tillgångar i % av kortfristiga skulder.
	Budgetföljsamhet	Budgetavvikelse för verksamhetens nettokostnader, kr per invånare.
	Resultat före extraord. poster	Resultat i kr per invånare.
	Genomsnittligt resultat -3 år	Genomsnittligt resultat i kr/invånare.
	Skattefinansiering av investeringar	Andel av investeringar som är finansierade av avskrivningar och årets resultat.

Spindeldiagram: Vänersborgs finansiella profil 2019-2021

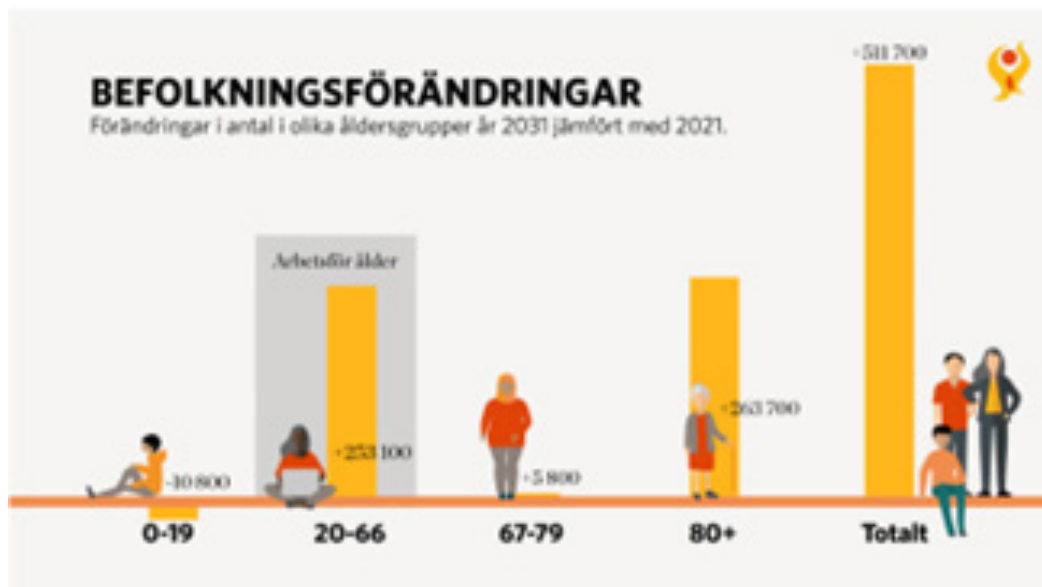

Vänersborgs kommun har en något sämre profil än genomsnittet i Sverige. Det är värdena kassalikviditet och skattesats som är lägre än rikssnittet. Vänersborgs kommun har valt en modell där betalningsberedskapen delvis säkras upp med en relativt hög avtalad checkkredit, vilket inte fångas upp när kassalikviditeten jämförs med andra kommuner. Vänersborgs kommun har även en högre skatt än genomsnittskommunen.

Vänersborg har utifrån 2021 års bokslut en genomsnittlig finansiell styrka. Resultatnivå exklusive jämförelsestörande engångsposter bör dock de närmaste åren uppgå till minst 3 procent i förhållande till verksamhetens kostnader för att möta förväntade framtida utmaningar utifrån en mycket hög investeringsnivå i beslutad mål- och resursplan.

Utmaningar inför kommande planperiod?

- En turbulent omvärld ger osäkrare planeringsförutsättningar
- Demografiska förändringar – fler äldre
- Finansiering av stora planerade investeringar och exploateringsprojekt
- Hög inflation och högre räntekostnader
- Fortsatt avbetalning på gammal pensionsskuld
- Ökade krav från medborgare
- Kompetensförsörjning - rekryteringsbehov
- Integration – inkludering – migration
- Teknikutveckling

Svenska dagbladet 2022-08-03

Konjunkturinstitutet 2022-08-10 uppdatering av konjunkturbilden augusti 2022.

Sveriges Kommuner och Regioner cirkulär 22:28 2022-08-25, nyhetsartiklar 2022-08-19, 2022-08-25

KOLADA, databas för kommuner och regioner, jämföraren

Finansiell profil 2021, Kommunforskning i Västsverige

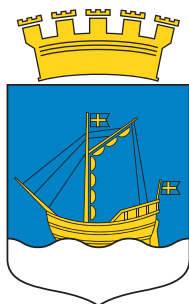
Uppdraget

Arbetsgång

Kommundirektörens ledningsgrupp är uppdragsgivare för arbetet med kommunens omvärldsanalys. Analysen utarbetas av en grupp bestående av nio tjänstepersoner från sex av kommunens förvaltningar. Deltagarna ingår i kommunens utvecklingsledarforum. Gruppen har använt Sveriges kommuner och regioners Vägval för framtiden 4, samt tillhörande arbetsmaterial. Genom workshops har ett antal särskilt viktiga trender valts ut för närmare analys.

Arbetsgruppen består av Hans-Joachim Ackermann, Amanda Christiansdotter, Louise Edgren, Anne Elfving, Ewa Lundqvist, Eva Nolblad, Ulrika Stenén, Lovisa Wagnervik och Anna-Helena Wiechel. Layout är utformad av Viktoria Unosson. Befolkningsprognosen är framtagen i samarbete med Cornelia Sörman.

Vänersborgs kommun